

Ilmub kord nädalas.

TOIMETUS JA TALITUS:	TELLIMISE HIND:	KUULUTUSTE HIND:
Tallinn, Pagari tän. № 1, tuba 50. (Sõjamineisteriumi majas).	„Sõduri“ nädala väljaanne	$\frac{1}{1}$ lehekülge Mk 3600
Avatud kella 8—15.	Aastas Mk. 500	$\frac{1}{2}$ „ „ 1800
Telefon 1-63 (Sõjaväe keskjäämast).	Poolesaastas „ 250	$\frac{1}{4}$ „ „ 900
	Veerandaastas „ 125	$\frac{1}{8}$ „ „ 450
	„Sõdur“ ja „Sõjateadlane“	$\frac{1}{16}$ „ „ 250
	Aastas Mk. 600	
	Poolesaastas „ 300	
	Veerandaastas „ 150	

№ 11.

Laupäeval, 21. märtsil 1925.

VII aastakäik.

S I S U:

Piirivalvur: Piirivalve Tallinna jaoskonna elust. — K. A.: 1. detsembri õpetund. — A. Tr.: Sõjaväeline kasvatuse ja õpetuse väljaspool sõjaväge. — kl.: Kommunistide poolt korraldatud riigipöörde katse 1. XII. 1924 a. (Järgneb). — M.: Muudatused Nõukogude punaväe juhatuse koosseisus. — Os.: Mõra tankide juures. — Vabadusristi kavalerid: Kapten Anton Simmo, Nooremleitnant Gustav Simmo. — A. R.: Skandinaavia uuema sõjakirjanduse ülevaade. — E. V.: Side jalg- ja suurtükiväe vahel lahingus. — J. A.-n.: Suured sõjaväe manöövrid Inglismaal käesoleva aasta augusti ja septembri kuul. — A. J.: Mõningad muljed T. Sv. haigemajast. — Kolm kohalikku keelt. — Kaitseliit. — Sõja- ja meriväelised teated välisriikidest — Keelenurk. — Kohus. — Kroonika. — Küsimused ja kostused. — Malenurk.

Piirivalve elust ja tegevusest.

Piirivalve Loxsa raiooni piirivalvurid tabatud saagiga pärast läbiotsimist. Läbiotsimisel leitud piirituse äraviimine koonduspunkti.

Piirivalve Tallinna jaoskonna elust.

Piirivalvurid elavad ja tegutsevad vahetpidamata sissisõja oludes, iseäranis neis piirkondades, kus rannik ja maastik salakauba veoks soodsad on ja kus vilunud ning jultunud salakaubavedajad tegutsevad, nagu Loksa ja Tallinna raioonides.

Salakaubavedajaid on rohkem, kui piirivalvureid. Nad on kohalikud elanikud, kellel rannik ja maastik juba lapsepõlvest saadik peensuseri tuttavad. Pea terve ranniku elanikud tunnevad neile kaasa ja aitavad neid igal võimalusel, sest rannamehe südametunnistusele pole salakauba vedu mitte kuritegu, vaid teatud rüütli romantikat väljendav vägitugu.

Salakaubavedajail on oma luure, mis salakauba maaletoomise ja edasiandmise operatsiooni korral hoolega piirivalvureid nende valve- ja luureteenistuses jälgib, neid igasuguste, tihti väga teravmõtteliste võtetega püüab vale jälgedele juhtida, ja kui see kõik ei aita, siis opereerijaid salakaubavedajaid igasuguste märguannetega hoiatab. Kui viimastel seniks salakaup veel merest, ehk rannal, külas või metsas asuvast hästi varjatud peiduurkast pole välja toodud, siis jätavad nad töö pooleli ja põgenevad ära, ehk tulevad piirivalvuritele rahulikult vastu, nagu korralikud kodanikud kunagi. On aga salakaup juba lagedale toodud, siis põgenevad salakaubavedajad luure hoiatusmärguande peale ühes veoabinõudega ära, nii et salakaup küll kätte saadakse, selle omanikke ehk vedajaid aga avalikuks teha ei saa. Tihti on salakaubavedajad relvastatud ja katsuvad jõuga väiksearvulisest piirivalvest läbi tungida. On küllalt juhuseid olnud, kus ühel ehk kahel piirivalvuril kuni kümne relvastatud salakaubavedajaga tuli võidelda.

Sellest võib lugeja ettekujutada, millist osavust, kavalust, külmaverelust ja julgust nõuab teenistus piirivalvurilt. Ta peab mõistma täiesti nägemata ja kuulmata olla, seal juures aga ise kõiki kuulma ja nägema. Peab veel arvesse võtma, et piirivalve koosseis ajajooksul muutub — vanad lähevad, uued tulevad. Uutel läheb enne aega, kui nad rannikuga ja maastikuga põhjalikult tutvunevad, kuni nad tähtsamaid salakaubavedajaid tundma õpivad, teenistusega harjuvad ja tarvilikud kogemused ja vilumuse omavad.

Õnneks leidub ka rannikul kohusetundlikke kodanikke, kes valmis on piirivalvuritele tarbekorral abiks olema ja salakauba liikumise üle teateid andma. Kahjuks on aga need üksikud salakauba vedajatele väga hästi teada, ja nende eest varjatakse kõike sama hoolega, kui piirivalvurite eestki. Paljuid kohusetundelisi kodanikke hoiab tagasi piirivalvuritele teateid andmast hirm salakaubavedajate kättemaksu eest.

Kuid lõpude-lõpuks on piirivalvuritel ikkagi kõige vägevamad abilised — õigus ja seadus, mille vastu salakaubavedajail midagi väärilist pole panna.

Harilikult on merepiiril talvel vähem tege mist kui muul ajal, sest jäätanud meri takistab salakaubavedu. Seda aega kasutatakse piirivalves enesearendamiseks, uue juureõppimiseks ja vana meeletuletamiseks. Kahjuks annab käesolev talve selleks liig vähe võimalusi, sest meri on lahti ja salakaubavedajad ei maga.

Selle peale vaatamata püütakse ka nüüd õppusi pidada, kasutades suurema salakauba veo vaheaega, mil salakaubitsejad kevadise hooaja vastu valmistavad, laevu ja paatisid korda seavad jne. Piirivalvur.

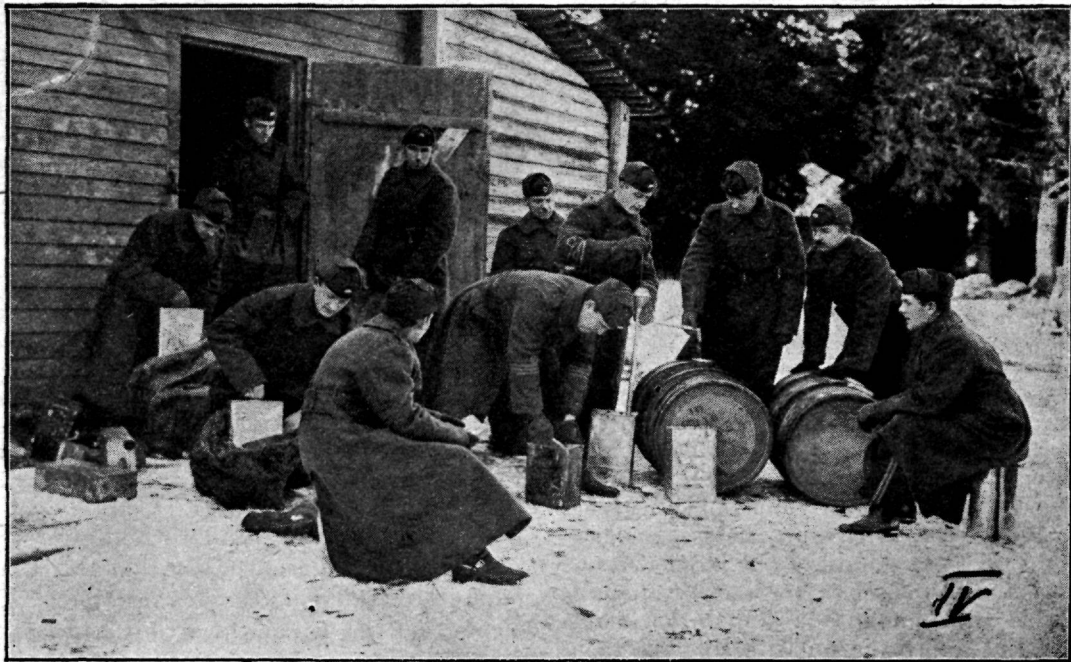
1. detsembri õpetund.

On palju räägitud ja poliitilise ajakirjanduse veergudel palju kirjutatud 1-st detsembrist, kui õpetunnist meie poliitiliste erakondade tegutsemise ja omavaheliste vahekordade parandamise suunas, on neid vahekordi revideerimisele võetud ja mitmedki järeldused tehtud leiduvate vigade parandamise ja üksteisest arusaamise mõttes. See ongi 1-se detsembri positiivne külg, et andis tõuke enese kontrollleerimiseks, leiduvate vigade äratundmiseks. Siin, puhtsõjalise ajakirja veergudel, tahtsin näidata mõne puuduse peale meie sõjalise väljaõppe alal, mis 1-se detsembri

proovitules, meie väeosade ja iga üksiku sõduri riigiustavuse peale vaatamata, siiski ilmsiks tulid, ja mis revideerimise ja tarvilisel ja võimalikul korral ka paranduse alla tuleksid võtta.

Kõige esiti nimetaks siin korraliku side puudust väeosade ja nende juhtide — väeosa ohvitseride — vahel, mille järeldusena tuli ette juhtumisi, kus väeosa juba sündmuse kohal oli (mitte väeosa kogumise kohal), aga ohvitserid alles märksa hiljem järele jõudsid. 1-sel detsembril ei olnud tähendatud asjaolul tuntavamaid halbu tagajärgi ainult sellepärast,

Piirivalve elust ja tegevusest.

Tabatud salapiirituse ümberpumpamine koonduspunktis plekist kolonnedest raudvaatidesse selleks, et seda hõlpsam oleks tollivalitsusesse transporteerida. Siin tarvitusel olev spetsiaalne pump on konfiskeeritud salakauba vedajatelt.

et leidis teisi ohvitseri (kolonel Rossländer), kes väeosa juhtimise oma peale võtsid, kuid vastupidisel juhtumisel oleks võinud ka tagajärjed palju teisemad olla. Sellepärast on tingimata tarvilik kõik abinõud tarvitusele võtta, et sidet väeosade ja nende juhtide ning üldse ohvitseride ja nende teenistuskohdade vahel kindlamaks ja kiiremaks muuta. Arvan, et side aeglase töötamise peapõhjuseks on vastava praktika puudus — ei olda harjutud kiires korras kogunema. Elatakse niiõelda ultra-rahulist elu, ära unustades, et meie naabruses tulepurskav mägi keeb. Siin võiks asja palju parandada kõrgema ülemuse korraldusel toimepandavad kogumise praktiseerimised häire (alarmi) järele, kus kogumise peale minev maksimaalne aeg tuleks iga väeosa jaoks kindlaks määrata. See annaks kahtlemata inimestele vastava harjumuse kiires kogumises ja looks meeoleu alatiseks valmisolekuks. Eriti tuleks viimase puudumist toonitada just meie karaulides, kus juba karauli-ruumides sisseсад tihti seda ilmet kannab, — nagu seda Toompea karauli juures võisime konstateerida. Sellesamale otsusele peab tulema ka tunnimehelt ja kogu karauli meeskonnalt relvade äravõtmise loos. Omal ajal,

karaulisid revideerides, märkasid sarnast valmisoleku puudust tihti ja juhtisin selle peale ka tähelepanu, kuid karauli ülematelt sain ikka vastuseks, et neile niisugust asja ja peensusi ei õpetata... Nüüd andis see pealiskaudsus aga ennast väga raskelt tunda.

Mis puutub puht-taktikalisse alasse, siis peab ka siin väljaõppe suhtes ära märkima paar konarlust, mille tunnustajaks minul juhuseks oli olla. Esiteks peab nimetama meie sõduri liialdatud, ülemäärast kuulikartust, — ka siis veel, kui kainelt vaadates igasugu hädaoht sellest küljest juba möödas. Sellest siis ka on sõdurite (väeosa) ülestõstmise rünnakule raske. Rahuageks lahing-ettevalmistuseks on palju puudusi tõelise lahingu olukorraga võrreldes, millist aga rahuagsetes oludes raske on saavutada. Näiteks on rahuaja oludes raske organiseerida sarnaseid kahepoolseid lahing-õppusi, kus ka kuulid figureeriksid. Just selle vastu — rahuagsetel õppustel ja manööveritel võetakse harilikult kõik abinõud tarvitusele, et kuulid mitte mängu ai satuks. Sellest siis ka tuleb, et rahuaja olukorras tihti väga hästi väljaõpetatud väeosa lahingu olukorda sattudes ja esimeste kuulide vingudes, osutub koguni teisena — inimesed när-

veerivad, peidavad endid nii, et mahaheitnud väeosa ülestõsta ja edasi lükata äärmiselt raske ja mõnikord isegi hoopis võimata on. Kui niisugust nähtust võib konstateerida ühe parema väeosa juures, siis võib arvata, et ta laiemalt maad on võtnud, mispärast väljaõppe juures kõik tähelepanu selle asjaolu parandamise peale peab pööratama. Abinõusid selle pahe kõrvaldamiseks on soovitatud juba ammu ja mitmeid. Üks, näituseks, kui ma ei eksi, sai soovitatud kindral Dragomirov'i poolt ta seisab selles, et manöövril teatav % lahingpadroneid paukpadroneid kõrval väljaantakse, mida siis kindlad laskurid ülemuse näpunäidete järele teatavas suunas välja lasevad. Kui niisugused kuulid manöövril ootamata ilmuvad, siis annab ta manöövrile lahingu efekti ja harjutab sõdurit niioelda kuulidega koostöötama, mis lahingus väga tähtis on. Kas see küsimus nii ehk teisiti otsustakse, ei taha siin ennustada, igatahes on aga asi seda väärt, et teda igakülgsest kaalutaks ja parandamiseks abinõud leitaks.

Teiseks küsimuseks väeosade väljaõppe alal, mida siin puudutada tahtsin, on nende ülespidamine edusaavutamise järele, et tagajärjekale eduarendamisele asuda. Väeosa, kui ka üksiku mehe hea väljaõppe tundemärgiks on tema järjekindlus, rahulikkus ja külma-verelns tegutsemisel. Kes närveerib ja tasakaalu kaotab — satub segadusse ja viimane on harilikult katastroofi, fiasko algus. Selle ärahoidmiseks soovitabki praeguse aja taktika

edu saavutamise (vaenlase positsiooni vallutamise) järele rahulikku, järjekindlat tegutsemist, ja nimelt: 1) kuulipildujate järeletõmbamist, 2) väeosade kordaseadimist, et oleks võimalik vaenlase vastulööki meile soodsates tingimustes vastuvõtta, luues selleks kindlat juhatamist ja head positsiooni ja 3) kindla side loomist suurtükiväega, et viimane neid tarviduse korral mõjuvalt aidata saaks. Nagu sellest näha, pannakse edu saavutamise juures pearõhku just enesekorraldamise peale, et vaenlast jälle tarbekorral vastu võtta. See enesekorraldus peab sündima ajaviitmata — iseenesest. See peab väljaõppe tehnikas väeosadele luuse ja lihasse tungima — nendele teiseks naturiks saama, sest kui väeosas korra tarviduse tunne puudub, siis on ettevõtte nurjaminekule pühendatud, iseäranis energilise ja korraliku vastase juures. Mis minule 1-se detsembri sündmuste puhul mõne väeosa tegutsemisel silma puutus, seda ei või küll päris rahuldavaks pidada. Sõdurite juures tundus järjekindlust, närvilikkust ja korrapuudust teatud punkti valdamise järele. Palju olenes ehk ka käesoleva artikli esimeses osas äramärgitud puudustest. Kordan, et meie sõdurid ja väeosad omas üldises massis on kindel ja riigitruu materjal; tarvis vaid väljaõppe ja selle peensuste peale suuremat rõhu panna, sest see, nagu nägime, ei ole mitte viimase tähtsusega väeosa tegutsemise edukusele.

K. A.

Sõjaväeline kasvatus ja õpetus väljaspool sõjaväge.

Läti „Aissargs“ kirjutab: Modern riikides on tähtsamaks päevaküsimuseks kodanikkude sõjaväeline kasvatus ja õpetamine. Ehk küll ilmasõda lõppenud ja viletsus ning häda, mis ta endaga kaasa tõi, kõigile käega katsutav, ei loobu rahvad siiski end sõjariistu seadmast, sest sõda näitas, et tema algus ja lõpp ei ole ärarippuv üksikute isikute ehk rühmade tahtmisest, vaid selle põhjusi tuleb otsida rahvas endas, nende majanduslistes ja poliitilistes huvides. On teada, et iga riigi ja rahva hea käekäik ja iseseisvus on ärarippuv poliitilis-majandusliste konfliktide lahendustest ning sõja lõpu resultaatidest. Sõda näitas, et tulevik on nende rahvaste pärast, kes moraalselt, rahvuslises, sõjaväelisel ja majanduslises tugevad on, ning sellepärast püüab ka iga rahvas selleks saada.

Üheks faktoriks, mis aitab rahval tugevaks saada, tuleb pidada sõjaväelist kasvatust ja õppust, millest ühelgi kodanikul ei tuleks kõrvale hoida, sest tugev olla — hingeliselt ja kehaliselt — on iga inimese ja ühes sellega ka iga rahva ideaal.

Ehk küll niisugusel kasvatusel suur tähtsus on, pühendatakse talle praegusel ajal liig vähe tähelepanu, sest ta nõuab palju aega ja vaeva. Inimese kasvatuseks ja õpetamiseks kulub pool eluiga, eneseharimiseks ja täiendamiseks aga terve

elu, kuid rahvuslise enesetunde arendamiseks — mitu põlve.

Et sellele eesmärgile lähineda, on paljud riigid, lühikest teenistuse aega sõjaväes arvesse võttes, püüdnud seda küsimust lahendada pea ühel ja samal viisil: alganud kasvatust ja õpetamist juba kooliingil, ning lõpetanud seda informatsiooniga ajakirjanduses, teatritega, kinodega jne.

Iseäranis tähtis on see küsimus väikeriikidel, kel vähe sõjaväge, kelle tehnika mahajäänud, ning kes majanduslises vähem arenenud, kui suurriigid. Neid puudusi on võimalik kõrvaldada ainult sõjaväelise kasvatuse ja õpetuse teel, millest terve rahvas võimalust mööda peaks osa võtma, nagu see osalt Soomes sünnib. Praeguseaja sõjad on rahvaste sõjad; neist võtavad osa terved rahvad kõige oma varandusega. Sõja järeldustest ei pease ükski kodanik, olgu ta suur ehk väike, meeste- ehk naisterahvas.

Modern sõjapidamise viis on nii laialdane, et igale kodanikule leidub koht ja töö. Et seda edukamalt läbi viia, selleks tuleb juba rahu ajal kõik korda seada, sest ta toob endaga kaasa nii palju uusi ja enneolemata vajadusi, et nende rahuldamiseks juba aegsasti kõik jõud kokku tulevad võtta. Raske on ette näha, missuguseks

kujuneb tuleviku sõda. Vastane püüab õhu üle valitsemist oma kätte saada. Tema õhu eskadrilide läbi, mis rikkalikult on varustatud raskete, mitmesuguste lõhkeainete ja gaasiga täidetud pommidega, hävitakse ära mitte ainult sõjavägi, vaid ka rahulikud elanikud. Seda silmas pidades tuleb kaitsetööga tutvustada kõiki nii mees- kui ka naiskodanikke, määrates neile kehaliselt ja vaimliselt vastavaid töid

Sõjaväeline kasvatus ja õpetus tuleb jagada kolme järku: 1) enne sunduslikku sõjaväeteenistust; 2) sundusliku sõjaväe teenistuse ajal ja 3) peale sõjaväe teenistust.

Esimese järgu teostamine oleks koolide ülesanne, jagades õppust kooskõlas kooli programmiga, astmete järele. Algkoolides tuleks peatähelpanu pöörata kehalisele kasvatusesele ja võimlemisele, peale selle ajaloole, ülistades rahva ja vabaduse võitlusi ning rahvuslikke kangelasi, mitmekülgset läbiarutades viimaste teeneid. Tutvuneda tuleks ka teiste rahvaste kangelastega.

Teise astme koolides — algades keskkooli teisest klassist, tuleks sõjaväeline õppus järk-järgult läbi viia, algades kinnise ja lõpetades lahtise reaõppusega, ühes lahingharjutustega ja laskmisega. Peale kooli lõpetamist tuleks kasvandikke tutvustada väljatehtud võtetega. Maadeteaduse tundidel tuleks õpilasi tutvustada kodumaa kaartidega ja reljefiga, neile kätteõpetada maakohatade joonistamist topograafia instruktorete kursuse ulatuses; keemia tundidel tutvustada neid — lämmatavate ja surmavate gaasidega, nende mõjuga organismi peale ja nende tarvitamise viisidega. Tutvuneda tuleks õpilastel ka püssirohuga, selle omaduste ja tema tarvitamisega.

Füüsika tundidel tuleb õpilasi tutvustada balistikaga.

Sel moel saaksid keskkooli kasvandikud väeteenistuse läbivõtmisele edukalt ettevalmistatud ja neist võivad head instruktorid tulla.

Tütarlastele — keskkooli kasvandikkudele — tuleks tervishoiu tundidel õpetada haavasidumist, neid ettevalmistades sanitaar-teenistusele. Õppused tuleks läbivõtta nii, et tundide arv selle läbi mitte ei kasvaks.

Reaõppus tuleks läbivõtta võimlemise tundidel.

Kolmanda astme koolides — ülikoolides — tulevad eratundidel läbivõtta need õppused, mis ettenähtud ohvitseride kohuste täitjate jaoks. Ülikoolis omandatud sõjaväelisi teadmisi võiks praktiliselt läbivõtta sundusliku väeteenistuse ajal. Sõja ajal võiksid siis ülikooli lõpetajad lühikese-ajalise harjutuse järele täita ohvitseride kohuseid.

Ülikooli õpejõudude eest tuleks sõja- ja haridusministeeriumitel hoolitseda käsikäes. Teise ja kolmanda astme koolides tuleks harjutusi pidada peastaabi juhtnõrde järele.

Sõjaväelise kasvatus kolmandas järgus — peale sundusliku väeteenistuse lõppu — langeb tähtsam osa kaitseliidu rügementidele, kui viimased asjalikult moodustatud on ja nende etteotsa, teatava tasu eest, kogemustega ohvitserid asuvad, kes tähtsale õpetuse- ja organiseerimise tööle võiksid anduda.

Otsustades huvi järele, mida kaitseliitlaste hulgas võib märgata, oleks soovitatav, et nende töö ja vaev ei läheks kaduma, ning energia ei saaks raisatud asjata. Kaitseliitlastele on vaja rohkem tähelepanu ohverdada, et nad lootust ei kaotaks ja et neil ei kaoks tahtmine ja vaimustus selle suure ennastalgava töö vastu. Selle kättesaamiseks tuleksid kaitseliitlaste rügemendid vabastada maakondade ülemate käsutusest ja ümberpaigutada eraldi kaitseliidu organisatsiooni, mis sõjaministeeriumi järelevalve alla kuuluks.

Sisemise julgeoleku mõttes võiksid nad osalt alluda ka siseministeeriumile.

Ei sünni see aga mitte, võib kaitseliitlastel vaimustus ja püüdmine lõppeda ning meile omase iseloomu juures seda uuesti ellu kutsuda ei ole mitte kerge.

Otstarbekohaselt formeeritud kaitseliidu rügemendid oleksid tõsiselt kooliks niihästi vabastatud ohvitseridele, kui ka sõduritele. Maal võiks kaitseliidu rügementides korrata ja täiendada kõiki sõjateenistuses omandatud teadmisi.

Kaitseliit on jõud, mis ühendab rahvast sõjaväega, sellepärast oleks ülekohtune teda materiaalselt mitte toetada.

Linnades võiksid seda kasvatust ja õpetust edendada seltsid ja organisatsioonid, kelle põhikirjas see ette on nähtud, nagu praegu kaitseliit, skoudid, mitmesugused spordi seltsid jne. Seltsid peaksid kasvatuses tööst elavamalt osa võtma, korraldades loenguid kodumaa ja samuti ka teiste riikide sõjaväelise seisukorra, kodukaitse, gaas-sõja jne. üle.

Ükski äpardus ei tohi meid töölt ära hirmutada, sest iga uut algatust on seltskond harjunud vastu võtma teatava kahtlusega. Kahtlustest peab üle saama, kuigi see palju aega ja vaeva nõuaks. Saavad laiamad rahvahulgad vaimustatud — edeneb ka töö hoopis jõudsamini ja tasub end mitmekordset.

Käesoleva silmapilgu peaaesandeks on — leida seltside vahel ühist keelt ja ühist sihti, ning siis näeme edu juba lähemas tulevikus.

Vaatamata mitmesuguste takistuste peale, jätkab Läti kaitseliit juba kolmandat aastat oma tegevust, ning algades neljandat, loodab seltskonnas ja valitsuse ringkondades rohkem pooldajaid ja avitajaid käsa leida, kui senini. A. Tr.

Kommunistide poolt korraldatud riigipöörde katse

1. XII. 1924 a.

I.

Kommunistlike röövbandede väljaastumine I-sel dets. 1924 a. on põrandaaluse kommunistlike partei keskkomitee ja selle leivaisade sepitsus. Piiritaga asuvad Eesti kommunistid, esimeses meeleshärmas väljaastumise ebaõnnestamise üle — püüdsid väljaastumist mitmeti tõlgitseda, nimetades seda küll Eesti valitsuse provokatsiooniks, küll Eesti töörahva põleva massu vaimustuse tulemuseks. N. Vene ajakirjandus oli ka

kärmas nende väidetega ühinema. Nüüd aga, omavalitsustes vaieldes 1-se detsembri mässu nurjamineku üle, on „Edasi“ (Eesti kommunistide häälkandja Piiteris) sunnitud otsekoheselt tunnistama: „Kahjuks peame ütleva: vahvalt ja ennastalgavalt läksid võitlusesse küll tööliste eelväe read (ülepiiri tulnud terroristid ja avantüristid — kl.), kuid töörahvas ise jäi Eestis 1. dets. passiivseks pealtvaatajaks“ („Edasi“ Nr. 54 — 6. III. 25). Sealjuures annab sama „Edasi“

mõista, et 1-se detsembri väljaastumise juhid komin-
terni Eesti sektsioonile väga lähedal seisavad.

Kust poolt mässu organiseeriti — seda tõendab kõige selgemini asjaolu, et mässust osavõtjate seas on suur arv üle piiri tulnud isikuid, kus juures need pea kõigis lööksalkades just juhataja osa etendasid. Tabatud üle piiri tulnud terroristid seletavad kõik, et neid on Eestisse saatnud Venemaa kommunistlike partei Eesti sektsiooni tegelased R. V a k m a n ja teised, kus juures neid on varustatud sõjariistadega, rahaga ja vale isikutunnistustega samade Eesti sektsiooni tege-
laste poolt.

Eestist päritolevatest terroristidest seletavad pal-
jud, et neid on 30-da novembri õhtul koosoleku ette-
käändel teatavatesse korteritesse kogutud, kus alles
1-se detsembri hommikul kella 4—5 ajal neile seleta-
tud, et tuleb sõjariistud väljaastuda maksva korra
kukutamiseks, ja et neile alles siis sõjariistad välja
antud. Koosolekute õiget tagamõtet on teadnud ainult
tuntud kohalised kommunistlike tegelased.

Teisest küljest selgus 1-se detsembri sündmuste
juurdlemistel, et kõigi terroristlike salkade koondus-
korterite juures seisid võõrad sõjariistad mehed, kes
selle järele valvisid, et kokutulnud isikutest keegi
enam ei lahkuks. Kogu õõ jooksul oli ainult salga
juhtidel ja mõnedel ustavamatel tegelastel luba neist
korteritest lahkuda.

N. Venemaalt tulnud terrorist August Lil-
l a k a s, kes peale mässu mahasurumist tabati, sele-
tab, et tema ühes A n v e l t i g a mässu ajal ühe va-
briku töölistele, kes tööle olid juba ilmunud, sõjariistu
pakkunud ja kutsunud neid mässajatega ühinema.
Töölisel vastanud nende ettepanekute peale eitavalt
ja asunud tööle.

Need asjaolud näitavad väga selgesti, kui suur see
Eesti töörahva revolutsiooniline vaimustus oli; tei-
sest küljest aga ka seda — kuivõrd suure umbusaldusega
väljaastumisesse kistud kohaliste tegelaste enamusega
ümber käidi. Eesti tööliste-klassi enamuse ükskõiksus
kommunistide kavatuste vastu selgus juba küllaliselt
3-dal augustil 1924 a., mil kommunistid avalikku
tänavas-skandaali püüdsid initsioneerida ja 149 protsessi
puhul, kus kommunistide poolt kavatsetud ja õhu-
tatud üldine protesti-streik tulemata jäi. See töörahva
rõhva enamuse meeoleolu ei oleks pidanud meie põran-
daalustele, ega ka N. Venemaal asuvatel kommunist-
listel suurustel mitte teadmata olema. Kui aga 1-se
detsembri hommikul terroristlike salkadele siiski
käsk anti kaitseväge osadele ning kaitseväge ja kodan-
liste asutustele sõjariistud kallale tungida — siis
tuleb selleks põhjuseid küll mujalt otsida. „Edasi“
nimetab 1-se detsembri väljaastumist blankistlikuks
(õnnekütmiseks). Tabatud terrorist August Lillakas
jagab umbes sama arvamist, üteldes: „Loen Tallinna
väljaastumist avantüüriks, sest Venes oli arvamist, et
Eestis on pind revolutsiooniks täitsa soodne, kuna
koha peal selgus, et neil eeldustel põhja ei olnud.“

Võib ju olla, et 1-se detsembri mässu organiseeri-
mises on õnneküttimine ja avantüür tähtsat osa eten-
danud (kommunistidel enestel on see paremini teada),
kuid ei ole ka võimata, et nendele õnneküttidele ja
avantüüristidele mässu retsept ühel ehk teisel viisil
siiski mujalt oli antud.

II.

Kommunistide riigipöörde kavatsus pole meile
uudiseks. Seda tunneme juba Vabariigi algpäevadest
peale. 1917, 1918 ja 1919 a. püüti kommunismi meile
Vene püssitääkide abil peale suruda. Meie rahvaväe
raugemata vastupanu vastu purunesid aga kõik väljast-
poolt suunitud hoobid, olgugi, et siin viibivad kommu-
nistid oma tegevusega meie rahvaväe seljataga vaen-
lasele igatviisi kaasa aitasid.

1920 aasta Tartu rahulepingu järele oli meil
võimalus sõjariistad kõrvale panna ja oma kodu üles-

ehitamisele asuda. Kuid samal aastal juba selgus, et
meie territooriumil tegutseb illegaalselt Eestimaa
kommunistiline partei, mille eesmärgiks on maksva
demokraatilise riigikorra kukutamine ja proletaarlike
diktatuuri maksma panemine. See organisatsioon on
oma tegevust kuni tänapäevani jätkanud, kus juures
ta oma tegevust on väljendanud streikide organiseeri-
misega, kihutustööga (sõnas ja kirjas), terroristlike
aktide toimetamisega jne. Selle demokraatlike riigi-
korra õõnestamise töö kiiremaks ja edukamaks läbi-
viimiseks asutati põrandaaluse kommunistlike partei
keskkomitee poolt rida legaalseid organisatsioone, ehk
jälle võeti üle, nii öelda kommunistlike, mitmed olemas-
olevad seltsid ja ühingud. Sarnastest legaalsestest
organisatsioonidest on senini tuntud Tallinna
a metiühisuste kesknõukogu, mille nime-
kirja järele ka kommunistide esitajad 1-se Riigi-
kogusse pääsesid; Üle-Eestimaaaline noor-
proletaarlaste ühing, mille eesmärgiks oli
õppiva noorsoo seas kommunistlike ideede propageeri-
mine; spordi seltsid „Herkules“ ja „Spartakus“,
Üleriikline maatööliste ametiühis-
uste liit, Eestimaa töölisühisuste
üldliit, Transport-tööliste ühisus,
Töörahva kehakultuuri arendamise
selts „Eelvägi“ jne.

II-se Riigikogu valimiste eel ühinesid kõik ille-
gaalse Eestimaa kommunistlike partei juhatare järele
töötavad seltsid ja ühingud „Töörahva ühise
väerinna nime all tegutsevas koonduseks, mille
nimekirja järele kommunistide esitajad II-se Riigi-
kogusse ja hiljem omavalitsuse asutustesse pääsesid.
Kõik eelpool nimetatud ühingud ja seltsid olid asutatud
majanduslike ja kultuur-hariduslike eesmärkide tähe
all, kuid omas tegevuses, mis oli ettekirjutatud põran-
daaluse kommunistlike partei keskkomitee poolt, püüdsid
nad sihikindlalt Vabariigi kodanikkude seas põhi-
seadusega maksma pandud demokraatlike riigikorra
vastalist meeoleolu luua ja rahva hulka maksva riigi-
korra vastu väljaastumiseks üles ässitada. Selleks kasu-
tati ära kõik võimalikud abinõud — alates lendlehtede
ja ebaõigete teadete laialilaotamisega, ning lõpetades
avalikkude häälkandjatega (Töö hääl“, „Töörhva
hääl“, „Töö lipp“ jne.) ja Riigikogu kõnetooliga.

Hiljuti lõppenud protsessis Üle-Eestimaa kom-
munistlike salaorganisatsiooni asjus, mis meil tuntud
„149 protsessi“ nime all, leidsid eelpool toodud väited
kõige selgemat kinnitust. Nimelt selgus selles protsessis
järgmist: 1) Illegaalsesse Eestimaa kommunistlike
parteisid on kuulunud järgmised legaalsed organisat-
sioonid:

a) Eestimaa töölisühisuste üldliit ja temasse kuu-
luvad organisatsioonid, b) Üleriikline maatööliste
liit ja temasse kuuluvad organisatsioonid, c) Spordi
selts „Spartakus“ ja tema osakonnad, d) osa E. I. S. T.
partei liikmetest, kes kommunistide poole üle läksid
ja hiljem Töörahva partei ühes osakondadega moodus-
tasid, e) Riigikogu ühise väerinna rühm, mille liikmed
endid Eestimaa töörahva partei ja kommunistlike
rühmade liikmeteks nimetavad ja f) omavalitsus-
asutuste volikogude ja nõukogude ühisväerinna rüh-
made liikmed, kes valitud 1923 a.

2. Illegaalne Eestimaa kommunistiline partei ühes
eelpool kirjeldatud temasse kuuluvate organisat-
sioonidega moodustas enesest III. kommunistlike internat-
sionaali sektsiooni ja oli oma tegevuse juhtnõuks
võtnud Moskvas asuvate kommunistlike internat-
sionaali ja punase Profinterni kongresside poolt vastu-
võetud ja väljakuulutatud otsused ja korraldused,
mis sihitud mittekommunistlikes riikides maksva
riigikorra kukutamisele vägivaldsete abinõudega.

3. Eestimaa illegaalse kommunistlike partei, kui
III. kommunistlike internatsionaali sektsiooni.
Temasse kuuluvate organisatsioonide ülesanne oli Eesti

Piirivalve elust ja tegevusest.

Talvine välisõppus Loksa raionis.

Vabariigis maksva demokraatilise riigikorra kukutamine, valitsemise viisi väevõimuga muutmine, ning selle asemele nõukogude vabariigi ning proletariaadi diktatuuri maksmapanemine, milleks ka juba sõjariistu oli kogutud.

Sarnane demokraatilise riigikorra õonestamise töö jätkus kuni väljaastumise päevani. Riigikogu ja oma-valitsuste asutuste valimistel selgunud häälte vahekorrad virgutasid muidugi põrandaaluseid ja põranda-pealseid kommunistlisi tegelasi veel agaramale tööle. Kahjuks röömustasid kommunistid liiga vara „tööraha ühise väerinna“ nimekirjale antud häälte rohkuse üle, sest selle poolt hääletajad ei olnud kaugeltki kõik kommunistid. 1-se detsembri mässust osavõtja „Dobrofloti“ tööline Aug. Sepp seletab: „meie (tööliste) arvates pidid „ühise väerinna“ nimekirja järele tööraha huvide kaitsjad Riigikogusse minema, aga tege-
nküt' iakšid sinna tsirkuse tegijad“.

„Tööraha ühise väerinna“ nimega olid mitte üksi valijad, vaid isegi paljud Riigikogu liikme kandidaatidena ühise väerinna nimekirjadesse ülesvõetud isikud eksiteele viidud. Seda tõendab kõige selgemalt asjaolu, et paljud Tööraha ühise väerinna nimekirja järele Riigikogusse valitud isikud, tutvunedes selle rühmituse tõeliste eesmärkidega ja otstarbega, — kommunistlisest rühmitusest lahkusid, ülemines teistesse rühmadesse ehk jäädes erapooletuteks. (Näiteks rkld. Nanilson, Saavo, Peterson, Brook ja teised).

Paljud eelpool kirjeldatud legaalsest organisatsioonidest said vastavate võimude poolt küll sulutud, kuid organisatsioonid, kui niisugused, jätkasid oma tegevust illegaalselt ja olid tuntavaks toeks pärastistele sündmustele.

1-se detsembri sündmuste puhul toimetatud juurdlustest selgub, et senini tabatud terroristide seas on suur protsent endise transport-tööliste ühise ja noorproletaarlaste ühingu liikmeid ja just nende organi-

satsioonide liikmete seas on terroristlike lööksalkade organiseerimine kõige enim alanud. Samuti selgub neist juurdlustest, et lööksalkade ja sõjariistus väljaastumise organiseerimises on suurt osa etendanud legaalsed tegelased, näiteks rkld Jürna ja Velt, Tallinna linna volikogu liikmed Prass, Anette Hallmann ja teised, kelledest esimesed kaks olid kindlustatud isikupuutumatusega.

Legaalset kommunistlike organisatsioonid olid laiutatud üle maa ja, kasutades kõiki avalikke õigusi, jätkasid järjekindlalt rahva masside rüvetamist, ning hõlbustasid salaorganisatsioonide loomist kõigis Vabariigi nurkades ja ühendusepidamist nende vahel. Vaevalt on ettekujutatav, et põrandaalused tegelased oleksid suutnud läbiviia sarnast ülemaalist terroristlike salkade organiseerimist ilma legaalsest tegelasteta ja organisatsioonideta.

Kogu see illegaalne ja legaalne organiseerimistöö pole mitte kohalike tegelaste algatusel, ega nende parema tahtmise järele teostatud, vaid see sai toimetatud III. internatsionaali poolt antud näpunäidete järele. Juba 1920 a. (novembri kuul) otsustas Eestimaa kommunistlike partei kongress: 1) omaks võtta kolmanda internatsionaali teise kongressi otsused ja 2) parteid kolmanda internatsionaali statuudile vastavalt nimetada Eestimaa kommunistlikeks parteiks (III. internatsionaali sektsioon). Muu seas figureerib sama kongressi otsuste hulgas lause „...töörahas Eestis, võimu võttes, ühineb Nõukogude Venemaaga.“

III. internatsionaali teisel kongressil (mis peeti Moskvas 17.VII kuni 7.VIII.20 a.) vastuvõetud põhikirjas ja otsustes antakse kindlad juhtnõud selleks, kuidas läbiviia ettevalmistustööd mittekommunistlikes riikides — maksva korra kukutamiseks ja tööliste diktatuuri maksmapanemiseks.

Sel kongressil vastuvõetud otsustes öeldakse väga selgelt: „Ainult üleüldise streigiga ja „rühpes käte“ taktikaga ei või töölise-klass kodanlusest täielikult võitu saada. Proletariaat peab sõjariistus välja astuma jne.“ (Vaata Eestimaa kommunistilise partei keskkomitee kirjastusel ilmunud broshüür „Kommunistilise internatsionaali teisel kongressil 17. juulist kuni 8. augustini 1920 a. vastuvõetud põhikiri ja resolutsioonid“). Peab tähendama, et meie põrandaalused kommunistid on nendest juhtnööridest täpselt kinni pidanud ja ka legaalseid tegelasi nende järele tegutsesid oskanud sundida.

Siin töötavad kommunistlikud organisatsioonid ei saanud III. internatsionaalilt mitte üksi juhtnööre tegutmiseks, vaid ka ainelist toetust. Põrandaaluse tegelase Jaan Kreuks'i tabamise puhul leiti tema juurest dokumente, mis tõendasid rahalise abi saamist Kominterni orgaanilt. Möödunud aasta septembri kuul Tartus avalikuks tulnud kommunistilise salaorganisatsiooni (Heidemann ja teised) tegevuse uurimisel selgus samuti, et nimetatud organisatsioon oli

rahalist toetust saanud rahvusvaheliselt revolutsiooni eest võitlejatele abiandmise organisatsioonilt (MOPR), — missugune organisatsioon asub Venemaal. Sama asjaolu tõendasid ka Sinovjev ja Kramarov omis aruannetes rahvusvahelise revolutsiooni eest võitlejate abiandmise organisatsiooni I-sele konverentsile (vaata Moskva „Isvestia“ nr. 27 (2062) 2.II.24 a.).

I-se detsembri sündmuste selgitamiseks toimetatud juurdlustest selgub, et kom. partei Eesti sektsiooni büroo sekretäär (Petrogradis) Rudolf Vakmann N. Venemaalt Eestisse riigipöörde toimetamiseks mehi saatis ja neid rahaga, sõjariistadega ja vale isikutunnistustega varustas. On ka veel palju teisi tunde-märke, mis näitavad, kui võrd suurte summadega põrandaalused tegelased siin võisid opereerida ja et need rahasummad väljaspoolt Eesti piire siia saadeti. Ainult võorast raha kasutades suutsid meie põrandaalused tegelased muretseda maju, talukohti, trükkodasid jne., ning pidada demokraatlike riigikorra õõnestamise alal sadasid raha eest töötavaid agente.

(Järgneb.)

kl.

Muudatused Nõukogude punaväe juhatuse koosseisus.

Ühenduses Trotski lahkumisega Nõukogude liidu sõjarevolutsioonilise nõukogu — „revvoensoveti“ esimehe kohalt ja uute sihtjoonte maksmapanemisega Vene sõjapoliitikas, on viimasel ajal rida muudatusi läbi viidud punaväe ülemjuhatuses isiklikes koosseisus. Kõik need muudatused on teostatud Vene kommunistliku erakonna R. K. P. keskkomitee poliitilise büroo vastavate juhtnööride järele, sest kõige mõõduandvamaks juhtivaks sõjapoliitiliseks orgaaniks on praegu Nõukogude Venes R. K. P. keskkomitee poliitiline büroo.

Nõukogude liidu täidesaatva keskkomitee — „ziki“ dekreediga 6.II.s.a. nimetati liidu „revvoensoveti“ esimehe, maa- ja meriväe komissari (praegu Frunse) asetäitjaks J. S. Unschlicht, senine „revvoensoveti“ presiidiumi liige ja punaväe varustusülem.

J. Unschlicht on vana aktiivne revolutsionäär-enamlane; sündis 1879 a. Mlaavas, Plotski kubermangus, Poolamaal; keskkooli ja tehnilise hariduse sai Varssavis; alates 1900 aastast, võttis ta tegelikult osa Vene sotsialistilise revolutsioonilise liikumisest; Vene oktoobri revolutsioonist võttis aktiivselt osa Peterburi revolutsioonilise komitee liikmena. Sakslaste pealetungil 1918 a. tehti temale nõukogude valitsuse poolt ülesandeks — korraldada Pihkva piirkonna kaitset; ühenduses sellega määrati Unschlicht Pihkva piirkonna komissariks. 1919 aastal komandeeriti Unschlichti lääne rindele ja nimetati Leedu ja Valge-Vene sõjakomissariks. Vene kodusõja lõpul oli ta 16. armee ja pärastpoole — lääne rinde „revvoensoveti“ liige; peale Vene kodusõja lõppu, 1921 aastast kuni 1923 aastani, oli ta ülevenemaalise kontrrevolutsiooni ja spekulatsioonide vastu võitlemise iseäralise komisjoni n. n. „ve-tshe-ka“, — pärastpoole ühendatud poliitilise valitsuse „O. G. P. U.“ — esimehe Dsershinski asetäitjaks; 1923 aasta lõpul nimetati ta liidu „revvoensoveti“ liikmeks, 1924 a. algul — liidu „revvoensoveti“ presiidiumi liikmeks ja 1. aprillil 1. a. — punaväe varustusülemaks. Unschlichtile, kui liidu „revvoensoveti“ liikmele, allus seni „revvoensoveti“ juures olev asutusvaheline keemiline nõukogu, mille esimeheks akadeemiker Ipatjev.

Oma poliitiliste vaadete poolest on Unschlicht enamlane-leninlane ja R. K. P. keskkomitee poliitika pooldaja. Tema nimetus Frunse asetäitjaks kinnitab R. K. P. keskkomitee poliitilise büroo sihikindlat

püüet — asetada punaväe juhatuse etteotsa nüüd aktiivsemaid enamlasti-revolutsionääre, kes suudaks täielikumalt ellu viia Vene enamlaste sõjapoliitilisi kavatsusi.

Liidu „revvoensoveti“ käsukirjaga veebruari kuu algul s. a. nimetati: 1) Punaväe „R. K. K. A.“ staabi (punase kindralstaabi) ülemaks S. S. Kamenev, kes ühtlasi ka R. K. K. A. peainspektoriks — senine staabi ülemaja, endine punaväe ülemjuhataja 8.VIII.1919 a.—I.IV.1924 a., end. kindralstaabi polkovnik. S. Kamenev sündis 1881 aastal; võttis osa ilmasõjast kindralstaabi teenistuse alal; Vene veebruari revolutsiooni ajal oli ta 3. armee staabi ülemaks; peale Vene oktoobri revolutsiooni astus punaväe teenistusse; võttis 1918 a. aprilli kuust peale osa punaväe korraldamisest ja lahingtegevusest, olles juhtivatel kohtadel. Siis 2) R. K. K. A. staabi ülemaja asetäitjaks — S. A. Pugatshev, senine Kaukaasuse „punaselipu“ nimelise üksiku armee juhataja, end. kindralstaabi kapten. S. Pugatshev sündis 1889 aastal; võttis ilmasõjast osa enamasti kindralstaabi ametidel; peale oktoobri revolutsiooni võttis aktiivselt osa punaväe korraldamise ja lahingtegevuse juhtimisest Vene kodusõja algusest saadik. 3) R. K. K. A. varustusülemaks — D. P. Oskin, senine punaväe varustusülemaja asetäitja, end. lipnik (ülendatud rindel 1915 aastal alamväelase lipnikuks). D. Oskin sündis 1892 aastal, võttis algusest saadik osa punaväe loomisest ja lahingtegevuse juhtimisest; end. pahempoolne sotsialist-revolutsionäär, 1918 aastast R. K. P. liige. 4) Iseäraliste tähtsate ülesannete täitmiseks liidu „revvoensoveti“ juure — N. J. Muraalov, senine Põhja-Kaukaasuse sõjaringkonna ülem, end. 2. Moskva tagavara autokompani sõdur (veebruari revolutsiooni ajal). N. Muraalov sündis 1877 aastal; hariduse sai põllumajanduse koolis ja vabakuulajana Timirjasevi nimelises põllumajanduse akadeemias; peale oktoobri revolutsiooni nimetati ta Moskva sõjaringkonna ülemaks; Vene kodusõjas võttis osa punaväe lahingtegevuse juhtimisest 3. ja 12. armee ja Ida rinde sõjarevolutsioonilise nõukogu liikmena. 5) R. K. K. A. sõjaakadeemia (punase kindralstaabi akadeemia) ülemaks ja komissariks — Robert Peetri p. Eidemann, senine Siberi sõjaringkonna ülem. Sündis 1891 aastal end. Liivi kubermangus Valga maakonnas, eestlane (?); sõjalise hariduse sai ta endises Kiievi Nikolai jalgväe

junkrukoolis; R. K. P. liige; peale Vene oktoobri revolutsiooni võttis 1918 a. juhtivatel kohtadel olles osa punaväe võitlustest Tsheho-Slovakkia valgetevägede vastu; pärastpoole võttis punaväe lahingtegevusest osa mitmete laskurdiviiside ülemana; 1920 aastal juhatas punaväe lahingtegevust Ukrainas 13. ja 14. armee ja Dnjeperi parempoolse grupi ülemana; 1921 a. jaanuaris nimetati ta Ukraina siseteenistuse vägede ja endise Harkovi sõjaringkonna ülemaks, juunikuul samal aastal — Ukraina ja Krimmi vägede juhataja (Frunse) abiks; pärastpoole oli kuni Siberi sõjaringkonna ülemaks nimetamiseni (maikuu 1. a.) Ukraina ja Krimmi vägede juhatajaks. 6) Punaste õhujõudude ülema (Baranovi) abiks. — N. V. Sollogub, senine punase sõja-õhulaevastiku akadeemia ülem, end. kindralstaabi polkovnik. N. Sollogub sündis 1883 aastal, võttis osa Vene-Jaapani sõjast ja ilmasõjast; oktoobri kuu pöörde ajal oli lääne rinde kindral-kortermistri abiks; sakslaste pealetungil 1918 aastal langes Minskis sakslaste kätte vangi; peale põgenemist Saksa vangist nimetati ta Nõukogude valitsuse poolt esimesena Vene kindralstaabi ohvitseride hulgas Ida (Tsheho-Slovakkia) rinde staabi ülemaks; pärastpoole võttis osa punaväe lahingtegevuse juhtimisest lääne ja lõuna rinnetel (lõuna rinde juhataja Frunse staabi ülemana); peale Vene kodusõja lõppu oli Ukraina ja Krimmi vägede staabi ülemaks ja 5. laskurkorpuse ülemaks, ning Ukraina ja Krimmi vägede juhataja abiks kuni tema nimetamiseni punase sõja-õhulaevastiku ülemaks detsembril kuul 1923 a. 7) Punaväe keemilise ettevalmistuse inspektoriks — V. N. Batashev, sõjainsener-tehnoloog, senine Vene kahur- ja soomusväe inspektori abi; tema abiks nimetati A. A. Malshinski. 8) Lääne sõjaringkonna (staap Smolenskis) juhatajaks ja sama sõjaringkonna „revvoensoveti“ liikmeks — M. N. Tuhatshevski, senine kindralstaabi ülema ja sõjakomissari abi ning punase sõjaakadeemia peajuhataja strateegia alal. M. Tuhatshevski on end. kaardiväe leitnant, sündinud 1893 a.; ilmasõja ajal 1915 a. langes sakslaste kätte vangi; peale oktoobri revolutsiooni võttis osa punaväe loomisest, töötades Ülevenemaalise täidesaatva keskkomitee — „ziki“ juures olevas sõjaosakonnas; alates juunikuust 1918 a. võttis osa punaväe lahingtegevuse juhtimisest armeede ja rinnete juhatajana; 1921 a. juhatas ta Tambovi kubermangu vägede ülemana Antoonovi mässu likvideerimist; jaanuari kuust 1922 a. kuni punase kindralstaabi ülema abiks nimetamiseni 1. aprillil 1924 a., oli lääne rinde ja pärastpoole lääne sõjaringkonna ülemaks; Tuhatshevski on rahvakomissaride nõukogu otsusega veebruarikuul s. a. ka „revvoensoveti“ liikmeks nimetatud. 9) Põhja Kaukaasuse sõjaringkonna ülemaks — J. P. Uborevitsh-Gubarevitsh, senine Ukraina sõjaringkonna ülema asetäitja, sama ringkonna staabi ülem ja komissar, endine sõjagegne kahurväe ohvitser, sündinud 1896 a. Otsekohe peale oktoobri revolutsiooni võttis ta osa punaväe võitlustest punase kaardiväe rügemendi ülemana; veebruaril kuul 1918 a. langes sakslaste kätte vangi, kust 1918 a. sügisel Nõukogude Venesse tagasi tuli; 1918 a. lõpust kuni Vene kodusõja lõpuni võttis osa punaväe lahingtegevuse juhtimisest mitmete armeede ja rinnete juhata-

jana; peale Vene kodusõja lõppu oli Kiievi sõjaringkonna ülema abiks; 1921 a. võttis tegelikult osa operatsioonidest Antoonovi vastu; 1921 a. novembri kuust kuni 1923 a. sügiseni oli 5. üksiku armee juhatajaks Ida-Siberis; peale selle nimetati ta lääne rinde juhataja abiks, kellenä oli kuni Ukraina sõjaringkonna ülema abiks nimetamiseni 1924 a. detsembril kuul. 10) Üksiku Kaukaasuse punaselipu nimelise armee juhatajaks — A. J. Kork, senine Lääne sõjaringkonna ülem, end. kindralstaabi alampolkovnik, eestlane, R. K. P. liige. A. Kork sündis 1887 a. Tartumaal, lõpetas 1905 a. Tartu linnakooli, astus samal aastal Vilno junkrukooli, kust Tshugujevi junkrukooli üle läks, mille 1908 a. lõpetas; 1911 a. astus sõjaakadeemiasse Peterburis, mille 1914 a. lõpetas; ilmasõjast võttis osa kindralstaabi teenistuse alal mitmesuguseid ametisi täites; peale ilmasõja lõppu tuli Eestisse, kuid lahkus siit Saksa okkupatsiooni ajal, asudes Nõukogude Venesse; Anveldi juhatusel võttis Venemaal aktiivselt osa Eesti kommunistliku küti-diviisi moodustamisest; 1918 a. võttis osa 9. punase armee lahingtegevusest, töötades operatiiv-alal selle armee staapis; 1919 a. nimetati ta Eesti armee (Estljandskaja armija) staabiülemaks ja pärastpoole — 7. ja 15. armee juhataja abiks (kõik need armeed tegutsesid Eesti vastasel rinnetel); oktoobri kuul 1920 a. määrati ta 6. armee juhatajaks, mis kuulus Frunse juhatuse all olevasse lõuna grupi koosseisu; selle armee juhatajana võttis osa Krimmi äravõtmisest ja kindral Vrangeli valgete vägede rinde likvideerimisest; peale Vene kodusõja lõppu nimetati ta mai kuul 1924 a. Harkovi sõjaringkonna ülemaks, pärastpoole Ukraina ja Krimmi vägede juhataja abiks; oktoobrist 1922 a. kuni 1923 a. juuli kuuni oli Turkestani rinde juhatajaks; 1923 a. detsembril kuus nimetati Lääne sõjaringkonna ülema abiks ja 1. aprillil 1924 a. — Lääne sõjaringkonna ülemaks ja sama ringkonna „revvoensoveti“ liikmeks. 10) Siberi sõjaringkonna ülemaks — M. M. Lashkovitsh, senine Nõukogude Vene „revvoensoveti“ liige, vana aktiivne enamlane-revolutsionäär ja R. K. P. keskkomitee liige. M. Lashkovitsh sündis 1884 a. Odessas; juba koolieast peale võttis ta osa revolutsioonilisest tegevusest; oktoobri maas ajal juhatas õsel vastu 25 oktoobrit 1917 a. Keksholmi kaardiväe rügemendi ja Baltimere sõjalaevastiku madruste mässulist tegevust posti, telegraafi, riigipanga ja rentei ülevõtmisel Peterburis; tema juhatusel vallutati pärastpoole ka Pavlovi sõjakool; alates 1918 aastast juhatas ta punaväe lahingtegevust ida, lääne, lõuna ja põhja rinnetel, olles vastutavates ametites — kuni armee juhatajani.

Need punaväe juhtide uued nimetused on tõendus, et Vene enamised isevalitsejad praegugi veel püüavad oma sõjapoliitilistes huvides ärakasutada vanade aktiivsete enamlaste-revolutsionääride kõrval ka ühte osa endiseid tsaariaegseid ohvitseri — sõja-asjatundjaid, kes algusest saadik Vene kodusõjast tegelikult osa on võtnud ja suuremat ustavust Vene kommunistliku erakonna ja nõukogude valitsuse suhtes üles näidanud. Kõik need nimetused väljendavad õige selgel viisil Nõukogude sõjapoliitika üldiseid põhiäriteid ja motive. M.

Müra tankide juures.

Tankide tarvitamine on eriti selle läbi halvatud, et tanki juures tekki müra mitte ükski meeskonna koostöötamist, vaid ka vaenlase vastupanu pesade hävitamist väga raskendab, kuna neid tankide müra sees raske on ära tunda.

Peale paratamatua lakingumüra tanki enese poolt (kahur- ja kuulipilduja tuli), tekib müra

mootorist, äratarvitatud gaasi väljapuhumisest, masinavärgi tellimisest ja lõpuks lülikuplaatide langemisest vastu maad. Kuid kõiki neid helisid võib ilma suurema raskuseta kõrvaldada.

Uuemad jõuvankrite mootorid töötavad peaaegu müra; tähendab, ka tankidele määratud mootorid tulevad nõnda ehitada, et nimetamisvääriks

müra ei teki. Suurt müra tekitab äratarvitatud gaaside väljapuhumine, kui tarviliku suurusega väljapuhumise kann puudub.

Uuemad katsed, valitseva arvamise vastu, on näidanud, et mootori teguvõime vastava väljapuhumiskannu läbi ei lange. Käigu tellimine ei tarvitse osava ümberkäimise juures müra tekitada; hüdraulilise tellimisevärgi tarvitamine, ehk väga otstarbekohase Sodeni värgi ehitamine (mida teatavasti mitte muutmisekangi, vaid nõnda nimetud käiguvalija abil ilma mingisuguse jõupingutuseta tarvitada võib) teeks tellimise-müra tekkimise täiesti võimatuks.

Kõige raskem näib olevat lülükuketi müra kaotamine; kuid on kindel, et plaksuv müra lülükuplaadi langemise juures seda vähem on, mida

lühem on iga üksik lülükuliige, sest et siis ka langev pind väiksem on. Kui lülükuliikmeid veel kummiga katta, võiks seega lülükuketi müra äärmiseni vähendada. Kõik need parandused tõstaksid ühtlasi tähtsal määral tanki teguvõime vastu-pidavust, sest müra tähendab energia kaotamist ebaõigel kohal.

Mürata tankil oleks parema vaatlemisvõimaluse (silma ja kõrvaga) ja selle asjaolu kõrval, et ta vaenlasele vähem äratuntav on — veel see paremus, et väikseid tankide rühmi akustiliste signaalide abil (sireenid) juhtida võiks, mis, silmaspidades teadete edasiandmise raskust tankide juures, erilise tähtsusega oleks

„Mil. Wochenblatt“.

Os.

Skandinaavia uema sõjakirjanduse ülevaade.

Rootsi sõjavägi, kes viimase aastasaja jooksul katkestamata rahu maitseanud, oli ilmasõja lahtipuhkemisel teatud suhtes ajast maha jäänud. Riigi erapooletus mõlema sõdiva poole suhtes andis temale siiski võimaluse sõjatehnika ja meetodide kiiret arenemist jälgida, ning — eriti peale rahutegemist — võimsalt tarvitusele võtta uusi meetode. Seda küsimust käsitleb kindral Bildt oma teoses „Väekorralduse küsimused“, mis ka teistele huvitav, eriti selle tõttu, et Rootsi kaitseametkonna küsimus veel praegugi päevakorral on, kuna see üksikute parteide vaheliseks vägikaika vedamiseks on kujunenud.

Pubtkutselisel kirjandusel kõlbavad tuntud sõjakirjaniku kindral-leitnant Tingsten'i „Strategia põhialused“ I ja II jagu võrdlemisi hästi strateegia ja taktika õperaamatuteks. Sama võib öelda ka Rootsi reservohvitseride koolis tarvitusel oleva „Ettelugemised sõjakunstis kuningliku sõjakooli reservohvitseride kursustel“ I ja II jao kohta.

Kindral-leitnant Jungstedt on omas uurimuses „Kaitse- ja pealetungi võitlus väljasõjas“ käsitanud eri relvastusega varustatud suuremate väeüksuste (armeede) omavahelist võitlust. Sisust oleks äramärkida: ettevalmistused seisukoha kaitsemiseks, käsud, võitlus eelvahtide- ja pealiinil ning vasturünnakud. Teos on varustatud kahe topograafilise kaardiga.

Huvitava uurimuse esineb samuti leitnant Segerstråle raamat „Prantsuse vaatekohad kaitse ja pealetungi kohta positsiooni sõjas“.

Jalgväe ja kahurväe lähedase ühistegevuse möödapäsematust pealetungimise puhul positsiooni sõjas kriipimiseks alla leitnant Holmgren'i „Näpunäited grupperimiseks ja käsu andmiseks positsioonsõjas pealetungimiste kordadel.“ Seal leidub hulgaliselt näiteid ja tegevusjuhendeid.

Nõuandeid väeosade juhatamiseks ja käskude andmiseks annab samuti major Lind of Hageby „Väljateenistus ja käsutehnika“. Tarvituskõlbulik käsiraamat, mis mõeldud pataljoni ning nende koosseisu kuuluvate üksuste jaoks.

Kindralstaabi major Malmberg (praegu õpetaja kõrgemas sõjakoolis) käsitleb oma teoses „Jalgväe võitlusabinõud ja lahingkorraldus ilmasõja ajal ning peale sõda,“ jalgväe relvastust ja abirelvastust, tehnilisi abinõusid (tankid j. m.), signaliseerimise ja valgustamise sisseseadeid, pioneerteid, ning uuemaegseid

võitlusabinõusid: tulepildujaid, süütepommisid, gaasi-aparaate, gaasikaitset ja suitsusooetajaid. Peale selle annab ta seletust üksikute jalgväe osade vormeerimisest. Teos väärrib, et temaga tutvuneksid jalgväe sõdurid ja kaitseleitlased, sest ta annab selgitava pildi nende abinõude üle, mille tundmine on tarvilik kõigile, kes sõjaväljale juhtuvad sattuma.

Sõjaväe juhtidele on praktiliseks käsiraamatuks major Hanngren'i ja kapten Gyllenkrok'i „Reeglite kava jalgväe õpetamiseks ja väljaastumiseks võitluses.“ Raamat annab näpunäiteid iga üksiku mehe valmisoleku kohta manööverdamiseks, edasi järgneb relvade tarvitamine, kaitse vaenlase tule, hüramise ja gaasi vastu; siis käsitatakse sedasama rühma ja väeosa raamides, ning lõpuks tulevad liikumised ja manöövrid.

Eriti huvitav on kapten Sjövall'i „Ettepanek moodsa Rootsi kompani organiseerimiseks ning mõni sõna nõndanimetatud „nõrga koha“ taktikast.“ N.n. „nõrga koha“ taktikat tarvitab marshal Foch ilmasõjas lääneringel. Vähemad üksused tegid ootamatuid ja jõulisi rünnakuid vaenlase liini vastu, otsides selle nõrku kohta. Kui pealetung õnnestas ja väeosal korda läks vastase liinile pisima jääda, koondati suuremad osad kohale ning rindemurret jätkati. Sõja lõpupool 1918 a. osutus see taktika hästi mõjuvana.

Laskurrühmade ümberkorraldamist ja relvastamist k. kuulipildujatega käsitleb kolonel Rosin'i „Laskurrühma organisatsiooni küsimus.“

Norra kaptenite Erichsen'i ja Hiort'i „Juhend väejuhtidele jalgväe talvisteks õppusteks“ on selle tõttu huvitav, et sõjalist suusatamist puutuvaid teoseid üldiselt vähe olemas. Alguses annab raamat nõu suusavarustuse kohta, käsitleb suuskade jala külge kinnitamise viise ja muud. Siis järgnevad suusatamise harjutused algajatele ning harjunutele, üksiku mehe ja väeosa suusaharjutused, võitlus, marsid, valveteenistus, üldised talveharjutused, laager, suuskade hoidmine ja määruised igapäevaseks suuskosade ülevaatuseks. Teoses leidub seda, mis ka teistelgi on vaja teada.

Sõja möödumisel on laialt maad võtnud arvamine, kui oleks ratsavägi tarbetu. Rootsis, samuti mõni aasta tagasi ka Soomes, on ratsaväge tuntavalt vähenatud. Seda vähekaalutud (arvesse võtmata kokkukohoidu) sammu arvustab hukkamõistvalt kindral-major von Rosen oma raamatus „Ratsavägi.“

Ilmasõja ajaloost ja kuldest annab kapten Bergelin'i teos „Ilmasõda“ tubli pidli. Teos jaguneb

3 ossa, millest I käsitab 1914—15 a.; II — 1916—17 a. ja III — sõja lõppu 1918 a. Teoses leidub arvrükkalt kaarte. Raamat väärrib paika sõjaväe ja kaitseliidu kirjagogudes.

Läinud aegade sõjajuhtumistest kõneleb kapten Holm'i raamat „Sõjapidamine Rootsi riigi kujunemisel ja arenemisel,“ ulatades vanemaist aegadest kuni 1570 a.

Huvitav on peale selle veel tutvuneda hiljuti Rootsi Kindralstaabi poolt väljaantud kindral-major von Döbeln'i teosega „Kõnelused Savolaxi sõjakäigust 1789 a.“ Kaartidega varustatud raamat kirjeldab Soome sõja sündmusi 1789 a.

A. R.

Side jalg- ja suurtükiväe vahel lahingus*).

(Lõpp).

B. Side jalgväe ja vahetu saate-suurtükiväe (d'accompagnement immédiat) vahel.

Maapealne side jalgväe ja vahetu saate-suurtükiväe vahel seatakse üldiselt lihtsamalt sisse, sest et pataljoni suurtükid ja samuti ka suurtükiväe rühm või patareid, mis jalgväe rügementi saadab, tegutseb nende taktiliste üksuste lahingjoonel. Sellest hoolimata ei saa kindel olla, et nimetud suurtükid saaksid eeliinil jalgväele järgneda, tarvitades isegi lüliktraktoreid. Neid ähvardab seal kuulipilduja tule hädaoht. Hariplikult asuvad nad 500—1000 meetrit esimese joone jalgväe taga, võib olla, isegi kaugemal. Muidugi ei saa jalgvägi selle suurtükiväega hääle abil sidet pidada, kuid et suurtükid tegelikult võrdlemisi lähedal, siis läheb vaevalt küll lennukite abi vaja. Sidet peetakse üldiselt lipukeste ja lihtsalt vaatlemise abil. Jalgvägi annab edasi oma signaalid lipukeste abil, kuna suurtükiväelane, kes, et lahingu käiku silmas pidada ja oma suurtükikidega ühenduses seista, hästi valitud vaatluspunktis asub ja need signaalid patareide kõige lihtsamate sidevahendite abil edasi annab.

Sellest ei saa veel järeldada, et otsekohe toetuse (d'appui direct) suurtükiväel ei tule maha suruda ajutisi märke, mis jalgväge võivad takistada. Vahetul saate-suurtükiväel (d'accompagnement immédiat), keda tarvitatakse eri ülesannete täitmisel, on väga piiratud laskemoona tagavarad. Viimaseid hoitakse väikeste märkide, nagu kuulipildujate pesade, ja väikeste vastupaneku sõlmede vastu. Kui aga tegemist on suuremate märkidega, nagu näiteks metsa servaga, mille ulatus üle 50 meetri, tuleb kasutada otsekohe toetuse suurtükiväge, mil tarvitada suuremad lahingutagavarad ja mil nende täiendamine hõlpsam.

Võib juhtuda, et mõlemad suurtükiväe liigid tegutsevad ühel ja samal ajal ühe ja sama märgi pihta, ehk eri märkide pihta. On täiesti loomulik, kui otsekohe toetuse kahurvägi avab tule metsa serva pihta, kus vastane asub ja mille ulatus umbes 200 m., kuna vahetu saate-suurtükivägi ühe või mitme kuulipilduja vastu tegutseb, kes erilise hädaohuna samal metsa serval tegutsevad ja kellede tuli otsekohe toetuse kahurväe tulega küllaldaselt maha pole surutud. See ühel ja samal ajal tegutsemine ei valmista raskust, sest põhimõtteliselt juhitakse otsekohe toetuse suurtükiväe tegevust lennukite, vahetu saate suurtükiväe aga maapealse vaatlaja poolt. Kui maapealne vaatluspunkt vastase poolt purustatakse, võib esimese vaatluspunkti lähedusest teise sündsa vaatluspunkti leida. Need vaatluspunktid jäävad seda paremini vaenlase eest varju, mida vähem nad maapinnast kõrgemale ulatavad.

Märkus: Mõnel juhtumisel lubab maastik valida niisugused vaatluspunktid, kust otsekohe toetuse kahurväe ülem näeb ühel ja samal ajal oma jalgväge, keda tal tuleb toetada, ja oma suurtükke. Sel

juhtumisel ei ole lenduri järele tarvidust. Jalgvägi peab oma otsekohe toetuse kahurväega sidet samuti, nagu see ülalpool vahetu saate-suurtükiväe kohta on tähendatud. Et kahtlust ei oleks, kumba suurtükiväe abi vajatakse, võib kokku leppida, et signaali rätikud on otsekohe toetuse, lipukesed aga vahetu saate-suurtükiväe väljakutseks.

Mõnel juhtumisel võib, vastandina öeldule, juhtuda et vahetu saate-suurtükiväge ei saa muidu tegevusse panna, kui lennuki läbi. See juhtub siis, kui maastik ei paku sündsaid vaatluspunkte või kui maapealsed punktid vaenlase poolt hävitatakse. Seega ei eemalda mõlemad side viisid üksteist. Nad peavad üksteist täiendama, isegi ühel ajal töötama, seejärgi vaadates, missugune on olukord ja maastiku iseloom.

C. Tulerulli paindumus.

Peale suurtüki tule koondamist vastase seisukohade teatavaile märkidele, väljendub suurtükiväe toetus jalgväele veel tulerulli tegevuses. Et uurimus täielik oleks, võtame ka viimase vaatlusele.

Kõik kaebavad tulerulli paindumise puudulikkuse üle. On tulerull avatud, nihkub ta edasi, ilma et ta jalgväega enam rehkendaks. Viimasel tuleb tulerullile järgneda, nii öelda, end tema vastu suruda. Ei suuda ta seda teha, seda halvem temale. Niisugusel juhtumisel muutub tulerull temale peaaegu kasutuks. Kõik vaenlase tuleallikad, mis atakeerija ja tulerulli vahel asuvad, ja mis tulerulli läbimineku momendil maha suruti, muutuvad tema möödumisel teguvõimsaks ja teevad jalgväe seisukorra eriti hädaohtlikuks.

Seepärast on äärmiselt tarvilik, et tulerull kohaneks jalgväe edasijõudmisele. Kui viimane tulerullist maha jääb, siis ainult sellepärast, et ta teisiti ei saanud. Seepärast peab suurtükivägi tulerulli tagasi tõmbama, et teda uuesti jalgväe asukohaga kokku viia, ja kuna suurtükivägi harilikult ei tea, mil vaja seda liikumist ette võtta, tuleb jalgväel talle seda näidata.

Seega peab jalgväel võimalus olema tulerulli tagasitõmmata, teda teatud joonel hoida ja uuesti ettepoole saata, kui jalgväel jälle võimalus avaneb edasi liikuda.

Ka siin võib lennuk suuresti abiks olla. Jalgväel tuleb ainult eelpool mainitud signaale tarvitada. Tahab ta tulerulli edasilikumist peatada, annab ta signaali „seisa“, tagasitõmmata — signaali „järellõhkemine“, edasi nihutada — signaal „eellõhkemine“.

Signaalide edasiantmise mehhanism jääb samaks, mis tule koondamisel teatava punkti pihta. Tõmmatakse tulerull tagasi, peab lendur igakord täpselt punktid näitama, kus jalgvägi asub, et oma enda jalgväe pihta laskmist ära hoida. Tulerulli juhtimine eelpool toodud viisil ei tohiks mingit raskust valmistada. Ta on isegi kergem, kui tule koondamisel teatava märgi pihta, sest tuleb korrigeerida ainult tule kaugust, kuna kohalik eellaskmine ära jääb.

*) Vaata algus „Sõdur“ nr. 7/8 s. a.

Vabadusristi kavalerid.

Kapten Anton Simmo.
Vabaduse Risti I liigi 3. järgu kavaler.

A. Simmo sündis Tori vallas 1891 aastal. Pärast valla, kihelkonna, Pärnu progümnaasiumi ja Tartu Treffneri gümnaasiumi lõpetamist astus ta Tartu ülikooli 1914 a., kust 1916 a. mai kuus üliõpilaste mobilisatsiooni puhul teenistusse võeti ja Odessa sõjakooli saadeti. Lõpetas Odessa sõjakooli lühendatud kursuse 1. dets. 1916 aastal ja määrati 42. tagavara rügemendi Tiraspoli, kus viibis kuni enamlaste mässuni. Selle järele tuli ta Eestisse ja asus isa tallu. Tegi katset vahepeal Eesti rügemendi üle tulla, kus aga sel ajal üle koosseisulise ohvitseride arvu tõttu teda vastu võtta ei saadud. 1918 aasta novembri kuu lõpul määrati ta teenistusse 6-sse rügemendi, kus sideülemana, kohtu asjaajajana, Ruhja komandandina ja polgu adjutantina kuni sõja lõpuni viibis. Peale sõda 1920 aasta jaanuaris toodi üle diviisi staapi, kus ka seniajani teenib.

Noorem-leitnant Gustav Simmo.
Vabaduse Risti II liigi 3. järgu ja I liigi 3. järgu kavaler.

G. Simmo sündis Tori vallas 1894 a. 4. veebr. Pärast kohalike valla ja kihelkonna koolide lõpetamist õppis Rakvere kooliõpetajate seminaris, mille lõpetamise järele 1917 aastal augusti kuus Moskva Fieksjevi sõjakooli astus, kus viibis kuni kommunistilise revolutsioonini, mil kooli kaitsemisest osa võttis ja kooli ning Kremli langemisel Eestisse põgenes. Võttis Vabadussõjast junkruna osa 29. novembrist 1918 aastast peale, — esiti löökosas, siis kuni sõja lõpuni 5. rügemendis kuulipilduja rühma ülemana ja kompani ülema kohustäitjana.

Pärast sõja lõppu Sõjakooli juures eksamid äraandmise järele 1920 a. ülendati ta lipnikuks ja pärast rahuaegse ohvitseri kursuse lõpetamist — noorem-leitnandiks.

II. Side jalg- ja suurtükiväe vahel kaitsekorral.

Kaitse korral peetakse sidet jalg- ja suurtükiväe vahel samal eelpool kirjeldud viisil, ainult selle lihtsustamisega, et meie jalgväe asukohad on teada ja suurtükiväel on võimalus eelpool asuvate tähtsamate kohtade pihta eellaskmist teha.

Kui eelasuv maastik ruutudeks jaotatud, võib jalgvägi samade signaalide abil täpselt ära näidata märgid, mida suurtükiväel vaja lasta. Nii võib signaal-

rätikutega jalgväe nõudmist „avada tuli 35—29 pihta“ järgmiselt kujutada (joon. „h“).

Tuleb üldse tähendada, et Prantsuse kolonel-leitnant C. Jèze poolt soovitatud side pidamise viis jalg- ja suurtükiväe vahel signaalrätikute abil lennukite vahetalitusel, kui muid side-pidamise viise võimalik pole tarvitada, väärrib suurt tähelepanu. Tema poolt soovitud side-pidamine on lihtne, kiire ja usaldatav, sest ta on vähe vastase tulest ning rahuldab seepärast suurel määral nimetud side põhinõudeid. Oleks äärmiselt huvitav eelseisva suve õppustel seda sidepidamise viisi tegelikult järel proovida.

E. V.

Suured sõjaväe manöövrid Inglismaal käesoleva aasta augusti ja septembri kuul.

Territoriaal-vägede osavõtmine manöövritest.

Ekspeditsiooni vägede manöövri programm.

Sõjanõukogu on nüüd kindlasti otsustanud ärapidada käesoleva aasta augustis ja septembris manöövreid, millest osa võtab kogu Inglise ekspeditsiooni vägi. Manöövrid saavad ärapeetud samas piirkonnas, kus läinud aast. sügisesed manöövrid esiti pidid läbiviidud saama. Eelolevateks manöövriteks valitud maa-ala on veidi suurem, kui läinud aastane, kuid manöövrite peategevus saab olema peaasjalikult New-Forest'is ja Salisbury Plain'il.

Manöövritest võtavad osa: 1-ne ratsa-diviis ja 1-ne ning 2-ne-jalgväe diviis Aldershotist; 3-mas jalgväe diviis Bulford'ist, ja Portsmouth'i, ning Plymouthi väed; 4-jas jalgväe diviis, tankväed ja „Dragon“-traktorid, mitmed õhuväe eskaadrid ja territoriaal-jalgvägi. Väed koondatakse manöövrite piirkonda augusti kuu lõpul ja septembri algul diviisi manöövriteks, kuna tegelikud armeed manöövrid hiljem — septembri lõpu poolel, ärapeetakse. Aldershot'i diviisid liiguvad nendeks manöövriteks New-Forest'isse, 3-mas diviis koondub Salisbury Plain'ile ja 4-as diviis — Aldershoti peale.

Vanemad kindralid, kes manöövrite juhtimise eest vastutavad, on kindral-leitnandid Sir Philip Ghetwode Aldershot'ist, Sir Aleksander Godley, Salisbury ja Sir George Milne, Londonist. Diviiside komanderid on kindral-majorid Sir Peeter Strickland, Sir Archibald Montgomery, Sir William Heneker ja Sir Reginald Stephens.

Moodsa lahingu plaanid.

Uudsuseks eelolevate manöövrite skeemis on territoriaal-vägede kaastegevus. Nad saavad tegutseda regulaar-vägede juures, kui teise liini väed, uue, territoriaal-vägede kohta käiva korralduse järele. Lahingu plaan on väga modern. Ratsavägi teostab oma vastavat ülesannet, kui kattev ja taktiline jõud. Kahurite vedu mootorite abil praktiseeritakse suurel määral ja tankide korpus töötab kaasa mitte üksi ründavate jalgväelastega, vaid ka kiirelt liikuvate ratsaväe salkadega.

Niisuguseid suuri manöövreid pole Inglismaal pärast 1913 aastat peetud.

Osaliselt on seda maa-ala, kus eelseisvad manöövrid teostatakse, samaks otstarbeks tarvita-

tud lord Roberts'i poolt 1903 a., lord Ypres'i poolt 1905, 1906 ja 1907 a. ja Sir Gorace Smith-Dorrieni poolt 1908, 1909 ja 1910 aastatel.

Manöövrite pidamine on lubatud Inglismaal vastava seadusega (Military Manouvres Act), mis annab liikumise ja vee tarvitamise õiguse maa-alal, mis manöövrite pidamiseks tarviliseks on kuulutatud. Kuid neid õigusi, mis see seadus annab, täies ulatuses ei tarvitata, väljaarvatud raudtee rongid manöövrite piirkonnas. Et mitte head vahet korda kohalike elanikkudega rikkuda, püütakse võimalikult hoiduda viljadele, loomadele ja elanikkude muu varandusele kahju tegemisest, ning hoiduda nende maa-alade tarvitamisest, mille kohta elanikkude poolt niisugust soovi avaldatakse. Maaomanikkude, talupidajate ja popsnikkude huvide järele valvab kodanline Manöövri komisjon, kes hoolitseb tasu maksmise eest kahjude tekkimisel ja selle eest, et manöövrite läbi elanikkudele vähem kahju saaks stinnitatud.

Manöövrite pidamiseks tarvismineva maa-ala piirid kindlaks määratud.

Manöövrid peetakse ära Wiltshiri, Berkshire, Surrey, Sussexi, Hampshire'i ja Dorsetshire'i krahvkondades ja manöövrite alla tuleva maa-ala täpsed piirid on juba kindlaks määratud.

Põhjapoolne piir algab Semington'ist, Wiltshir'i krahvkonnas, jookseb mööda suure tee äärt Trowbridgeist Devizs'esse, sealt edasi Beckhamptoni, Marlborough'i Hungerford'i ja Reading'i. Viimastest linnast läheb piir edasi Nottingham'i Sandhurst'i, Frimley'sse, Farnham'i ja sealt pea-tee äärt mööda lõunasse kuni Chishester'i.

Lõuna joon läheb Chishester'ist läbi Fareham'i, Wickham'i, Botley ja Romsey Riisgwoodi ja Ower'i poole, sealt Põhja — Salisbury poole, puudutades osa New-Forest'i põhjapoolset piiri kuni Fordingbridge'ni; sealt — Cranborne'i ja Wimborne Minster'i ning Stour'i jõe äärt mööda Blandfordi Forum'i. Blandford Forum'ist läheb piirijoon läbi Shaftsbury, Warminster'i ja Westbury tagasi Semington'i. Manöövri kaardid, kus nimetatud piiri jooned punasena äratähendatakse, on valmistamisel. Piir jookseb peaasjalikult piki pea-teede äärt. J. A-n.

Mõningaid muljeid T. Sv. haigemajast.

Juhkentaal.

Jumalast ja inimestest unustatud linnaserval, haiseva Härjapea jõe kaldal, asub see inimestele parandust ja tervist andev asutus. Siia paigutas teda „õnnis“ Vene kroonu — nõrsirge reana, barak baraki kõrvale. Asukoht on haigemaja nõuetele äärmiselt antihügieeniline. Vanas Roomas tunti sarnast paika linnaserva kloaka — mustusekoha, nime all ja sarnase välismulje jätab ka Juhkentaali ümbrus igale erapooletule vaatlejale.

Üle laadaplatsi haigemajale lähenedes paistab üle puude latvade uue ehitatava haigemaja stiilikas ja ilmekas fassaad. Suurepärane ja kallid ehitus, kuid karjuva küsimusena kerkib hüüe — miks just siia mudaloppi, kahest vabrikust kihvtitatud

õhkkonda, püstitati sarnane ehitus? Kui majesteetlikult oleks see ehitus kõlbanud Piirita tee äärde ehk Nõmme metsa servale, kus maapind kuiv, õhk puhas ja avar, ilus vaade kaugele merele. Meil äpardub alati nende riigiehitustega, olgu ta Riigikogu hoone, Raua t. koolimaja ehk kõne all olev Juhkentaali uus haigemaja. Astume üle Härjapea kumera kivisilla ning jõuame haigemaja hoovivärvasse, kus värvavaht, Saksa vintpüss õlal, meid teravalt silmitseb.

„Kus on siin haava jaoskond?“ — „Viimane barak vasakut kätt“, lausub vanapapi lakooniliselt. Läbistan haigemaja õue, mis täis ehitatava uue maja materjaali. Mööda mäenõlvakut asuvad nummerdatud barakid — vanad koltunud veneaegsed ehitused. Operatsiooni ja haava jaoskond

asub esimesena vasakul ja siia viibki mind mu tee. Uksel silman silti ja läbi pea sähvatab kunagi loetud Dante „Jumaliku komeedia“ sõnad inferno uksel: „Lasciate ogni speranza“ — „Loobuge igast lootusest“.

Operatsioonil.

Kõik ettevalmistused on tehtud. Mu sisikonnas ei ole enam „ivamarja“, keha igalt poolt rasseeiritud, vannis käidud, paras doos morfiumi närvide rahustuseks käevarres — nii lähen õe K. saatel operatsiooni tuppa.

Tugeva käepigistusega võtab mind mu elu ja surma üle otsustaja Dr. Stamm vastu. Lühikeseks kasvuga, tugeva kehaehitusega, meeldiva baritooniga, jätab Dr. Stamm iga haige peale rahustava, usaldava, isegi hüpnotiseeriva mulje.

Mäletan, mis vana kolonel R., kellega kõrvuti palatis lamasime, lausus: „Juba selle Dr. Stammi otsa vaadates tuln otsusele, et no selle mehe kätte võib julgesti lõikusele minna“. — Ja õigusega on Dr. Stamm meie parim hirurg. Au meie noorele arstkonnale sarnase soliidse jõu eest. Minuga ühes palatis lamav leit. Ü. räägib: „Minu haiguse üle juurdleti terve nädala päevad 5 barakis ja hirmutati kõhu tüüfusega; kuid kui diagnoos ikka kahtlane näis, kutsuti Dr. Stamm. Dr. Stamm konstateeris seljamuskliite sisemist mädanikku ja otsekohe läbiviies kardetavat operatsiooni, lausus: „Veel mõni päev ja kõik oleks hilja olnud“.

Ja niisuguseid juhuseid räägitakse sadandeid! kus Dr. Stamm inim-elu päästis. Terves haigemajas valitseb veendumus, et Dr. Stamm võib kõik.

Püüdes olla võimalikult rahulik, lähenen operatsiooni lauale. Narkoosi ei soovitatud — olla pärast halvem. Operatsiooni laua külmus ajab kananaha ihule. Jalad kinnitatakse rihtmaga laua külge, et neid kurjasti ei tarvitaks. Tundub natukene õudne ja ajust vilksatab läbi mõte, et siin laual ju ennegi tuhandet inimesed lamanud. — Pea juurde asub kaitseinglina õde K., kes mu käed, kui praegusel momendil üleliigsed, oma hoole alla võtab.

Tundub nii palju heasüdamlikku kaastundmust selle õe suurtest sõstrasilmadest. Olles halastajaks õeks juba ilmasõja päivil, on see inimene alati väsimata ja tüdimata hingega omas ametis. — Temal puudub see halb omadus, mis on kaua sellel alal töötavatel inimestel: närvilikkus ja pääliskaudsus. Nähes tuhandete inimeste kannatusi, suudab ta igale midagi südamlikku ja rahustavat ütelda. Sarnaseks kustumatu-kaastundmuse lätteks võib olla ainult sügav naise-hing!

„Valmis“, lausub lakooniliselt Dr. Stamm eelkorraldusi lõpetades. Assistentid piiravad mind rõngana. Nende ülesanded on, nagu näha, kindla reeglina ette nähtud.

Mu aju töötab palaviku sarnase kiirusega. Vastas seinas asuv tunnikell näitab pool 11. Veel mõni sekund ja ma tunnen, kuid Dr. S. jõhvterav nuga teeb paremale poole kõhuraiooni 3—4 tolli pikkuse haava. Ei tundugi valus, ainult on õudne teadmatuse ees. Hoian tugevasti õe K. kätt — see mõjub rahustavalt. Kõhu kelmekorraldusel läbilõikamisel tekivad juba piinavad valud ja sõdades vintsutatud närvid annavad järele: läbi kokkusu- rutud hammaste tuleb kuuldavale esimene hoige.

Õde räägib midagi rahustavalt. Aeg aga venib ja valud suurenevad. Tunnen, kuid kõhukoopa sisemus päevavalgele kistakse. See on operatsiooni valusam moment. Minutid tunduvad tundidena. Dr. S. näost loen aga taevalikku rahulikkust. Uks klõpsatab ja operatsiooni tuppa astub K. Zöege v. Manteuffeli kõrge kogu. Ta vaatab tummalt operatsiooni ja noogutab heakskiitvalt peaga, nagu lausuda tahtes: „Dr. Stamm juba tööala tunneb“. Õudsed, ebamäärased valud kestavad: organism nagu protesteeriks inimeste vägivalda vastu. Tunnen, kuid otsaesisele ilmuvad külmad higipisarad. Õde kuivatab neid ja lausub pool sosinal, et varsti on valmis, osa operatsioonist juba möödas. See „varsti“ ei näe ega näe veel kaua lõppevat. Tunnen, kuid enese üle valitsemise jõud raugema kipub. Küsin narkoosi. Õde seletab energiliselt, et varsti on ju kõik möödas. Ta hääli kõlab uskumapanevalt... Veel üksikud valusad tõmbed, kus väsinud närvid ja roidunud organism reflektorset tõmbuvad ja siis on lõpp... Olen higist üleni märg. Tunnikell näitab 11.20. Operatsioon on viiskümmend minutit kestnud, kuid see aeg tundus palju pikemana. Mind asetatakse kandaaramile ja kantakse operatsiooni toast välja. Veel korridorist kuulen Dr. Stamme majesteetlikku hääli: „Järgmine“.

Paranemisel.

Aeg parandab kõik haavad ja võib nägematul käel pehmet unustuse salvi mineviku kannatustele. Tunnen seda liikumatult lamades, kui operatsiooni valud ammugi ununenud, kuid suur meister loodus tasahilju, tilk-tilgalt valab elu eleksiiri mu lõtvadesse lihakstesse. Tunnen, kuid paraneb maise-maailma suurim väärtus — tervis.

Mu liikumised on äärmiselt piiratud, jalad seotud ja nii pean kaua lamama. Näen liikuvat ja askeldavat oma palati kaashaiged ja siin alles märkan, milline suur väärtus on see elementaarne liikumise võimalus.

Mu kaaslased räägivad, et väljas sadavat lund. Ma ei näe seda, näen ainult osa oma toa laest ja seinu. Näen ka vahete-vahel, kuid lõunapaiku palati põranda värvilistel tsement-ruutudel sädaleb päike: kauge kajastus lähenevast kevadest.

Meid on siin väikeses kitsas palatis 4 meest: vana auväärne kolonel R., leitnant U., kellest eel-pool tähendasin, ja reserv leitn. A., kes uue pensiooni seaduse puhul siin komisjonis järelkatsumisel.

Kannatused ligistavad inimesi ja meie tunneme endid siin juba esimesest päevast saadik heade sõpradena. Siin ei ole ühiskondlisi klassivaheid, ega aukraade: kes tervem — aitab seda, kes haigem. See tundub siin iseenesest mõistetavana. Päev venib igav-hallilt kindla diete reegli järele.

Õhtu kell 10 kustuvad tuled ja hallis talve hämarikus kukub Juhkentaal. Haigemaja magab. Väikestes kitsastes palatites lamavad paremas eluaastates mehed, kes suure osa tervist jätanud ilmasõja lahingväljadele, ehk põevad Vabad. sõjas saadud haavade ja vigastuste tagajärgi. Elu ürgjõud otsib teed paranemiseks ja uuetsünniks. Haige ei tohi ialgi kaotada usku paranemise imevõimusse.

Kuid ta on nii ime-visa tagasi tulema, see nooruses kaotatud tervis... A. J.

Kaitseliit.

Vabadusristi vendade malevkond korraldab oma õppusi vähemalt üks kord nädalas. Jalgväe kompanid peavad õppusi Treffneri gümnaasiumis, tuletõrje saalis ja ametnikkude ühingu; soomusautode rühm — majaanikikude seltsis, maakonna valitsuses ja kasarmu platsil; kuulipildujate rühm — maakonna valitsuses ja kahurrühm — diviisi kahurväe ohvitseride kasiinos.

Tartu kaitsemaleva 2. (territoriaal) malevkond korraldas 6. skp. pidu-õhtu mitmekesise eeskavaga „Bürgermusses“. Lahkesti kaasa aitasid seks „Vane-muise“ paremad jõud. Pidulõu kõigiti kordaläinuks lugeda. Puhas sissetulek on ligi 120 tuhat marka, mis läheb malevkonna majanduse korraldamiseks. E. M—s.

Sõja- ja meriväelised teated välisriikidest.

Sõjalaevastikkude uuem ülevaade.

(Lõpp).

VIII. Saksamaa.

Uue ristleja ehitus. Kergeristleja „A“ on esimene sõjalaev Saksamaal, mis peale rahulepingut ehitusel. Tema pikkus on 150,5 m., laius 14,3 m., süvis 5,3, veeväljasurve 6000 tn. ja kiirus 29 sõlme.

Ellingitelt allalaskmist on oodata alles 1925 a. sügisel.

Dieselmootoriga varustatud kalapüügi kaitse-laev „Zieten“ on 11. septembril m. a. teenistust alanud.

1925 a. eelarves on ette nähtud ühe uue destroyeri ehitus, mida sakslased nimetavad „suur torpedopaat nr. 102“. Tema kirjeldus ja mõõdud: veeväljasurve 1160 tn., pikkus 86,5 mtr., laius 8,2 m.; relvas-tus: 4 kahurit (arvatavasti 105 m m) ja 2 kahakordset, arvatavasti 500 m/m. torpedotoru.

Laevasõit välisvetes. Juuli kuus oli laevade salkkond, kuhu kuulusid „Braunschweig“, „Hannover“ ja „Elsass“ välisvetes — Hispaania sadamais võerusil.

Tagasisõidul Scapa Flow'ist mõõdukes olla admiral Zenker pöördunud oma laevade poole järgmiselt: „Mõõdukes Scapa Flow'ist, mõtlema oma kohuse peale — Saksamaa vabastamise peale.“

Kielis on läinud aasta lõpul moodustatud 1 traalerite pool-flotiil, mis koosneb 4 salkkonnast 500 tonnilistest moodsaist traaleritest, mis peale 1922 a. traalimist reservis olid.

Flotiil on Balti merijõudude juhataja käsutada.

IX. Daanimaa.

Sõjalaevastiku manöövreid korraldati oktoobri kuu algul 1. a., kus sõjalaevastiku ja õhulaevastiku ühistegelust katsestati. Samuti kasutati tagajärjekalt veealuslaeva rünnak- ja luureteenistuses. Neil tuli ainult halbade ilmade all kannatada ja selleks tuli neil minna hädasadamasse varjule. Üks veealuspaadi komander leidis õppustel uppumise läbi surma.

Sõjalaevastiku kaotamine. Daani sotsialistlik valitsus kavatses Daani merijõudusid ära kaotada, kusjuures alles jääks ainult 1 rannakaitse laev, 5 kalanduskaitse laeva — 800 kuni 1500 tn. ja 1 vahilaev.

Praegu on Daanimaal 4 rannakaitse laeva, 3 miinipanijat, 20 torpedo- ja 12 veealuslaeva — kokku 3000 meeskonnaga. Peale selle on reservis — 1 rannakaitse laev, 3 väikest ristlejat, 2 miinipanijat, 10 torpedo- ja 2 veealuslaeva.

Merijõudude juhataja on valitsuse ees protestiga esinenud, näidates, kui suure tähtsusega on merijõud riigi jaoks. Arutuste lõpulikud tulemused on alles selgitamata.

X. Soome.

Soome valitsus on Itaaliast 2 veealuslaeva ostnud. Nende veeväljasurve on 430 t. ja nad olid Peru jaoks ehitatud. Viis Soome ohvitseri on veealuslaeva Hollandisse õppima komandeeritud.

XI. Lätimaa.

Lätimaa poolt Prantsusmaalt tellitud 2-e veealuslaeva ja 2-e hävitaja ehitustööde lõpulejõudmist on oodata 1926 a. kevadeks.

Läti meriväe ohvitseride ettevalmistus väljamaal. Läti rannakaitse ülem meriväe-kapten Kaiserling oli Prantsusmaal eel-tööid korraldamas Läti meriväe ohvitseride veealus-sõidu kursuse avamise asjus. Tööd seal pidid algama 1-st detsembrist peale. Kursusele kavatseti komandeerida 5 ohvitseri.

Hiigla jäälõhkuja Riia jaoks. Läti valitsus on tellimise ära annud 2750 tn. jäälõhkuja peale. Pikkus 56,40, laius 16,46, süvis 6,71 m. ja kiirus 13,5—14 sõlme. Laev oleks moodsa abitrismi ja muude uuemaaja seadistega varustatud.

XII. Nõukogude Venemaa.

Miiniõnnetus. Mustal merel hukkus üks Vene torpedohävitaja miini otsa sõitmise tagajärjel. Kaotused — 15 meest.

Bizerta Wrangeli laevastiku tagasiandmise küsimus lööb endiselt laineid poliitilises ilmas ja selle lõpulikku otsustamist niipea oodata ei tule. Lgs.

Läti.

Uus sõdurite riietega varustamise kava väljatöötatud.

Läti intendantuuril on väljatöötatud uus lihtsam ja kohasem sõdurite riietega, saabastega ja pesuga varustamise kava. Varustuse tabelites on sõduritele ja instruktoritele väljaantava varustuse hulk ja tarvitamise aja kestvus kindlaks määratud, samuti ka varustuse väljaandmise kord, aeg ja missugune varustus sõjaväelastele teenistusest lahkumisel kaasa antakse.

Väeteenistusesse kutsutute jaoks saaks varustus terve teenistuse aja peale korraga välja nõutud. Seega väheneks kirjavehetus intendantuuriga ja ajaraiskamine igasuguste komandeerimistega ja varustuse vedamistega.

Uue kavaga saaks ka ärahoitud varustuse ülarune lõhkumine, sest sõdurid, teades, et osa varustust neile peale teenistuse lõppu kaasa antakse, käiks sellega palju hoolikamalt ümber.

Hoolikama riiete kandmisega loodetakse järkjärgult tarvitusele võtta ka tööriided, mille jaoks laskrediti juurde nõuda ei tuleks. Tööriideid võiks kanda igapäevaste koduste tööde juures, samuti ka neil õppustel, kus riided määrdivad. Sel teel seisaks uued riided puhtad ja sõdurid oleksid korralikumalt rietatud.

Kava on esitatud sõjaministrile ja riigikontrollile. Viimane on mõnes küsimuses protesti avaldanud, kuid loodetakse, et asja lähemal arutamisel kava siiski vastu võetakse. A. Tr.

Leedu.

Leedu valitsus on Tsheho Slovakkialt ostnud mitu sõjalennukit. Edaspidi, kui lennukid korralikud leitakse olevat, tahetakse kõik Leedule tarvisminevad lennukid osta Tsheho-Slovakkiaist. A. Tr.

Väeosade lippude küsimus.

Sõjaajakirjanduses on ülesvõetud väeosade lippude tarvituselevõtmise küsimus kogu sõjaväes. Seniajani annetati lippe rügementidele linnade ja seltskondliste organisatsioonide poolt, aga rivis neid ei tarvitatud, vaid anti alalhoidmiseks Sõjamauseumi. Arvatakse, et käesoleval aastal vabariigi president kõikidele väeosadele vormilikud lipud annetab,

— Sõjaministeeriumi kontrolli all tegutseval kaitseliidul on juba 12.000 liiget.

Poola.

Poola sõjaajakirjadest on „Bellona“, 5000 eksemplarilise minekuga, vanem ja tähtsam; temale järgneb juba 6 aastat ilmunud ja 10.000 eksemplarilist trükitav „Zolnier Polski“, kes tulevikus igakuulist kaasaannet „Poola allohvitser“ välja anda kavatseb. Kolmas ajakiri (3000 eksemplaris) on „Przegląd Wojskowy“, kelle väljaandjateks sõjateaduslik selts ja kindralstaap. Os.

Tsheho-Slovakkia.

Sõjaväe organisatsioon põhjeneb üldise väekohustuse printsiibil. Uue seaduse järele on 2-e aastast tegevteenistuse kestvus kuni 1½ aastani vähendatud. Selle tõttu on rahuaegne sõjaväe koosseis 150.000 mehe pealt 120.000 mehe peale langenud. Tegelikult saavutatakse reservide sagedama kokkukutse teel tasakaal, nii et tegelik sõjaväe tugevus endisel kõrgusel seisab.

Sõjaväe relvastus ja varustus on kavakindla koosseisu jaoks ette nähtud. Mobilisatsiooni jaoks hoiatavatest tagavaradest jätkub vaevalt, et rahuaegsele koosseisule kahekordselt vastavat sõjaväge varustada.

Raudteede võrku, eriti piiriraiionides, on tundavalt laiendatud.

Käesoleva aasta sügisel tahetakse sõjaväe ettevalmistust, mida intensiivselt teostatakse, kuue suurema manöövriga proovida.

Ohvitseride ettevalmistust toimetatakse hoolega tehnilises sõjakoolis, mis sõjaakadeemiale vastab. Prantsuse sõjaakadeemiasse, samuti ka tehnilistesse sõja-õpeasutustesse komandeeritakse suurel hulgal Tshehi ohvitseri. Vähemal arvul komandeeritakse neid Bukaresti ja Varssavi.

Schveitsi.

Sõjaväeline ettevalmistus Schveitsis.

Kärnisele ühikese teenistussaja kestvusega miilitsavägi pole mõeldav ilma tegevale teenistusele eelkäiva igakülgse sõjaväelise ettevalmistuseta. Olgu sõjaväeline vaim kodanikkudes nii arenenud kui tahes — iseäranis Schveitsi kodanikud on eeskujulikud oma distsiplineeritud oleku poolest — siiski jääb valitsuse kohuseks kõige laiemal määral arendada sõjaväelist kasvatust ja haridust väljaspool ja enne tegelikku sõjaväe teenistust.

Sel põhjusel on Schveitsi föderatsiooni nõukogu hiljuti suurendanud krediiti võimlemisseltsidele ja sõjaväelise ettevalmistuse ühingutele. Neisse ühingutesse on praegu koondunud üle 25.000 nooremehe; nii suur osavõtjate hulk võimaldab aasta jooksul tegevteenistuse õppustele kutsutavate arvu kahekordseks tõsta. Siis on veel kütiseltsides, kelle ülesandeks eeskujulikkude laskurite arendamine, 15.000 õpilast, kes ka riiklist toetust saavad. Ka rohked spordiseltsid, kes selles kaunis mägedemaal kehakultuuri, iseäranis aga mägestikusporti — alpinismi harastavad, leiavad valitsuse poolt toetust suurte abirahade näol.

Kogusummas on 1925 a. eelarvesse ülesvõetud sõjaväelise ettevalmistamise krediidid miljonid frangi võrra (72 miljoni Eesti marka) suuremad läinud aasta omadest. Al.

Hollandi.

Meriväe valitsus andis ehitamisele kaks torpeedopaadi hävitajat, kumbki 1600 tonni mahutusega ja 24 sõlme kiirusega.

Belgia.

1923 aasta lõpus alustatud sõjaväe reorganiseerimist tuleb lõpetatuks lugeda. On olemas 4 kindralkomandot — 8 jalgväe, 1 ratsa-, 1 raske-suurtükiväe diviisi, 1 õhubrigaadi ja tehniliste formatsioonidega. Peale nende on veel olemas kaadrid 8 reserv-diviisi tarvis. Suve ja sügise jooksul harjutasid kõik diviisid harjutusplatsidel, ratsadiviisid — Belgia ida piiril. Moodustati 1918 ja 1919 aastakäikude kokkukutse teel 2 reserv-diviisi. Nad pidasid Veverlo harjutusplatsil laske- ja võitlusharjutusi. Ajutiselt 2 kuu võrra pikendatud tegevteenistuse aeg viiakse endise kestvuse peale tagasi (12 kuud jalgsi vägedele, 13 — hobuse seljas väeosadele).

Itaalia.

Rahvamiilitsa kuuteistkümne ringkonna ülemateks nimetati 16 kindrali tagavaraväest, kes sõja ajal brigaadi ehk diviisi ülemateks olid.

Parlamendis tehtud ettepanek — komisjoni moodustada, kes järele kaaluks, kas maa-, meri- ja õhuväe jaoks ühist ülemjuhatuset luua, võeti tagasi, sest et meriminister ametist lahkuda ähvardas.

— Sõjaväe kõrgem juht on kuningas. Rahuajal on sõjaministeerium kõrgem valitsemis- ja juhatamiskoht. Kindralstaabi ülem on sõjaministeeriumi tehniline organ.

Rahuajal tegutseb sõjanõukogu, mis sõjaministri eesistumisel 9 kindralist koosneb. Ta käsitab tähtsaid sõjaväelisi küsimusi, kuid täidesaatev võim puudub tal.

Itaalia on 30 diviisi väge (neist 3 mäe-diviisi ja 1 ratsadiviisi). Jalgväe diviis koosneb 2 jalgväe brigaadist, igaküts 2 rügementi, ja 1 välja-suurtükiväerügemendist. Peale selle raske kahurvägi, varustus-, sanitäär- ja tehnilised väeosad.

Üldse on väge 250.000 mehe ümber. Teenistuse aeg on 18 kuud, kuid sagedasti vabastatakse varem. Aastane nekrutite kontingent ulatab 180.000 meheni.

Sõjaväe reorganiseerimise kava, mis 1924 a. novembris sõjanõukogu poolt tagasi lükati, ministrite nõukogu poolt aga heaks kiideti ja seega parlamendile esitatakse, näeb ette tegevväe jõudude vähendamist. On kavatsusel jätta 15 sõjaaegses tugevuses diviisi, mis riigi põhjapiirile tahetakse paigutada.

Prantsusmaa.

Prantsuse sõjaväe uus korraldus. Prantsusmaal oli sõjakogemuste põhjal ja alaliselt väheneva sündimiste arvuga rehkendades, sõjaväe ümberkorraldus käimas. See ümberkorraldus algas juba aastate eest, kuid alles käesoleval aastal on ta üldiselt lõpule jõudnud. Seaduslikult pole ta aga veel senini kinnitust leidnud. Üldine väekohustus on põhjalikult läbi viidud.

Tegevteenistus kestab endise 3 aasta asemel 1½ aastat. Üldine teenistuskohustuse aeg on aga endiselt 28 aasta peale kindlaks jäänud. Seega pole sõjaaegsetes jõududes, mida 5 miljoni peale arvatakse, muudatust. Osalt tasub tegevteenistuse aja lühendamist noorsoo sõjaväeline ettevalmistus, mis seaduslikult on korraldatud. Prantsuse sõjaväe rahuaegne koosseis ulatas 1924 a. lõpul 780.000 meheni.

Kodumaal asuv vägi jaguneb 16 korpuseks, 32 jalgväe diviisiks, 5 ratsa-diviisiks ja 2 õhu-diviisiks, peale selle on niinimetatud „üldised reservid“. Viimastesse kuuluvad kuulipildujate pataljonid, tankide formatsioonid, ratsavägi, kahurvägi autodel, hobuse ja mehaanilise veoga raske kahurvägi, õhujõud, pioneer- ja side formatsioonid ja voori väeosad. Neist moodustatakse sõjas korpused ja armeed, kellede koosseis ja tugevus ühtlane pole, vaid suurte üksuste lahingülesannetest oleneb.

Värviliste arv Prantsuse väes ulatab 200.000. Muidugi kasvab nende arv sõja korral tuntuvalt.

Täieliseks uudiseks on 20 mobilisatsiooni piirkonda, millede terve Prantsusmaa on jagatud. Nende ülesandeks on eestkätt tagavara formatsioonide muresemine ja majandusline mobilisatsioon.

Sõjaväe reorganiseerimise teostamine on niivõrd pikale veninud, et nüüd, kus temaga lõpule jõuti, uute muudatustega algust tahetakse teha. Selle põhjuseks olla aast-aastast vähenev noorte hulk ja Prantsusmaa raske rahaline seisukord. Sõjaminister kindral Nollet teatab, et olla kavatsusel tegeva teenistuse aega 18 kuu pealt 12 kuu peale lühendada, selle asemel aga pikemaajalise teenistuse kestvusega sõdurite ning värviliste väeosade arvu suurendada.

Tagavaraväelaste harjutustele kutsumine.

Ühes tegevteenistuse aja lühendamise kavatsusega on arutusele olnud ka tagavaraväelaste harjutustele kutsumise küsimus. Mõõdunud aastal jäid peaminister Herriot'i korraldusel tagavaraväelaste harjutused pidamata. Käesoleval aastal oli eelarves harjutuste jaoks 57 miljoni nõutud, kuid see summa kärbiti kuni 40 miljonini. Nüüd on ka see summa maha kustutatud. Kuid sõjaminister loodab, et ta jällegi üles võetakse. Ta rõhutab asjaolu, et väeteenistuse aja lühendamisel alati seletatakse, et tegeva teenistuse lühiduse tõttu sagedasemad kokkukutsed tarvilikuks saavad. Kui viimaseid aga teostada tahetakse, ei lubata krediiti. Selle all kannatab sõja korralduse võitlusvõime.

Inglismaa.

Briti sõjaväest.

Briti sõjaminister on hiljuti kõnet pidades selgitanud praeguse konservatiivse valitsuse kavatsusi territoriaalvägede suhtes mobilisatsiooni kor-

ral. Kuna regulaar-sõjavägi otsekohe tegevusse astub, koondub territoriaalvägi kogumispunktidesse, et moodustada tsentrumisi, mille ümber grupeeruvad maakoha aktiivsed jõud. Territoriaalväed peavad andma vähemalt neliteist diviisi kõigi tarvilikkude seljatagusaastustega ja täiendustega.

Vaevalt teatavaks saades, langevad need kavatsused suurema osa ajakirjanduse käreda arvustuse alla. Tõepoolest on ka territoriaalvägi arvu poolest palju väiksem, kui ta olema peaks (kavade järgi on puudu 40.000 meest). Ja kuigi ta oleks täiearvuline, poleks tema isiklikul koosseisul omas tervikus ikkagi võimalik ette ära määratud kohtadel territoriaalvägedes teenida, sest regulaar-sõjaväel pole reserve peaaegu olemaski ja kõik tühjad kohad täidetakse loomulikult territoriaalvägedest. Üldiselt jõuti otsusele, et tuleb uuesti ellu kutsuda alaliste staapidega miilits, nii nagu see enne 1914 oli, ja nagu seda paljud sõja-asjatundjad soovivad.

Peab tähendama, et Inglise avalik arvamine on vaenulik kõigi sarnaste abinõude vastu, mis sõjalist jõudu tõstes, üksikute isikute normaalset elu aga kuidagimoodi võiksid segada; sellepärast on ka territoriaalvägede küsimus kaunis raske lahendada. Al.

Sõjaväe eelarve kokkutõmbamisel Inglismaal eel-sõjaaegse eelarve suuruseni jõutud.

Tänavuse aasta sõjaväe eelarve on eelmiste aastate eelarvetest väiksem niihästi rahalisest küljest, kui ka meeste arvu poolest. Esitatud kulud on poole miljoni naelsterlingi võrra väiksemad läinud aasta kuludest ja koosseisud on koomale tõmmatud.

Kogu sõjaväe eelarve suurus on 44½ miljoni naela. Kui arvesse võtta praegusaja efukaalfiduse lisatasusid, nagu sõdurite palkasid, mis algavad 7 shillingist ja tõusevad kuni 1 naelsterlingini nädalas ja kõrgematud tasumäärasid sõja läbi tööjõuetuteks muutunutele, ning erus olevatele, siis näitab väljaminekute summa suurus tagasipööret ennesõjaaegsete normaal-väljaminekute tasapinnale.

Kuid kardinaal-punktiks on tänavuses eelarves asjaolu, et sõjaväe eelarve on kolme aasta jooksul alla toodud 18 miljoni naelsterlingi võrra ja on jõudnud julgeolekuga sobiva alammääraneni. Sellepärast ei ole enam kokkutõmbamist karta regulaar- (võitlusliini) vägede meeskondades ja see väikene vähendus, mis 1925/26 aasta eelarvega kaasas käib, langeb peaaesjalikult abivägede ja administratiiv-osade peale. Ilma India asumaata läheb tarvis ligikaudu 148.000 meest kodusaarte sõjaväe keskpunktide ja meretaguste võimkondade (protektoraatide) peale, mis ikka veel mehi suurendatud koosseisude järele tarvitavad. Ekspedit-siooni jõudusid peetakse edasi ja sellest väest täiendatakse India väge, mille suurus on üle 60.000 mehe. Välismaadel asuvaid garnisone on tublisti kärbitud, kuid sellegi pärast tarvitavad mehi: Gibraltar — 2000 meest, Malta — 4.000, Rhein ja Egiptus — kumbki 10.000 meest, Hiina — 4.000 meest, kuna väiksemad jõud Bermudas, Jamaikas, Sierra Leone's, Mauritiuses, Tseilonis, Malajas ja teistel kohtel seda üldarvu suurendavad.

Praeguse väikese sõjaväe juures kantakse piinlikku hoolt selle eest, et tarvilikku reservi seotada, mis kiires korras sõja puhul võiks lahingväljale asuda. Eelarve sisaldab sellekohaseid punkte ja praegu nimekirjas seisvate meeste arv tõstetakse 90.000 pealt aegamööda 100.000 peale, ja 4 aastaga, võib olla, koguni 150.000 mehe peale.

Eelarves on terve aasta tegevus ettenähtud, mille hulka kuulub Gattericki sõjaväe laagri, raadio, kergete tankide ja välja-kahurväe mootorveoabinõude arendamine. Gattericki sõjaväe laagri kordaseadmiseks kulub ära 3 aastat. Kokkuhoid relvades saab kestuma ja kõikide väeliikide koosseisude järelevaatamist lõpetatakse käesoleval aastal.

J. A-n.

Uus kerge-tankide pataljon.

Mõne aja eest tellitud uute kergete tankide valmistamises on head edu märgata. Korraldused on juba tehtud ühe pataljoni varustamiseks nimetatud tankidega ja ka veel ühe teise pataljoni varustamine samasuguste tankidega on kavatsusel. Ligi 1/2 miljoni naelsterlingi on jooksva eelarve aastal ära kulutatud tankide ja nende kahurite, ning laskemoona ja traktorite peale.

J. A-n.

Lennuabinõude sunnitud maandumised.

Käsitamiseks niisuguste juhtumiste puhul, kui lennuk asjaolude sunnil, nagu rikete ehk muil põhjustel, maandub, on väljaantud käsukiri sõjavägedele, mis sisaldab juhtnõude, kuidas sõjavägedel tuleb talitada, kui niisugune maandumine juhtub väljal, kus sõjaväed rännakkäigul viibivad, ehk manöövrid peavad. Käsukirjas on öeldud, et kui lennuk niisugusele väljale läheneb ja vägedel enam aega pole kahele poole välja äärtele taanduda, siis ei tohi mitte lubada vägedel laiali jooksta, ega lennuki ees edasi-tagessi põigelda, vaid väed peavad kohe maha heitma. Kui meestele lubatakse niisugusel juhtumisel mõõda välja jooksta, siis ei pane see mitte üksi lennuki juhti segadusse, suurendades seega avarii võimalust, vaid võimaldab ka lennukil oma langemise hooga jooksul olevaid mehi tabada.

A. A-z.

Ilmasõja alguse põhjus ja Sarajevo mõrtsukatöö.

Inglise valitsus on „Times'i“ teatel hiljuti otsustanud avaldada temal olevad dokumentaalsed andmed ilmasõja alguse põhjuste kohta.

J. A-n.

Ameerika Ühisriigid.

Sõjaväe korralduse aluseks on 1920 a. seadus (Nation's defense Act). Seejärgi koosneb sõjavägi: regulaar-sõjaväest (regular Army), rahvus-kaardiväest (national guard) ja organiseeritud reservidest (organized reserves).

Terve kaitsesüsteem põhjeneb vabatahtlikkuse põhimõttel ja mittesunduslikul sõjaväe teenistuse kohustusel.

Regulaarvägi on uniooni vägi. Sõdurid on palgalised. Ainult ohvitserid on elukutselised. Allohvitserid ja lihtsõdurid võivad esimest korda lepingu kas 1 või 3 aasta peale teha. Järgmine leping tehakse juba 3 aasta peale. Väe üldine tegevus ulatab 12.000 ohvitseri ja 130.000 meheni. Ta jaguneb 9 jalgväe ja 2 rätsa-diviisiks, 2 ranna-brigaadiks, 3 lennu-eskaadriks, 3 õhukaitse rügemendiks, siis veel õppe-väeosad ja eriformatsioonid. Peale selle on 3 erilist diviisi (Philippinid, Havai ja Panama kanaan).

Rahvus-kaardivägi on osariikide miilits. Tema ajalugu on riikide tekkimisega lähedalt seotud. Ta jaguneb regulaar-sõjaväe eeskujul diviisideks ja nende allüksusteks. Praegu on olemas kaader 20 diviisi jaoks. Teenistuskohustus lepingu põhjal kestab esimest korda 3 aastat, siis igakord edasi 1 aasta. Viis korda kuus teeb rahvus-kaardivägi vähemalt 1 1/2 tundi õppust. Muidu on igal rahvus-kaardiväelasele oma amet. Koosseisu järele peaks teda olema

435.000 meest, kuid tegelikult oli 1924 a. 1. jaan. — 163.261 meest.

Organiseeritud reservid koosnesid 1924 aasta teisel poolel 50.000 reserv-ohvitserist ja 1000 allohvitsierist ja spetsialistist.

Uued kergekaalulised ja suure jõulised lennukite mootorid Ühisriikides.

Packardi automobiilide valmistamise kompani on meri- ja sõjaväe inseneride kaastegevusel kaks uuetüübilist lennuki mootorit ja ühe tanki mootori valmistanud, mis jõu poolest kõik teised senised mootorite tüübid ilmas üle löövad. Packardi firma direktori hra Alvan Macauley seletuse järele olla Daytonis tehtud katsed näidanud, et need mootorid kõik nende peale pandud lootused on täitnud.

Suurem tüüp neist kahest lennuki mootorist annab 800 h. j. 2.600 tiiru juures minutis ja ta võib anda 800 normaal h. j. üksust. Iga normaal h. j. peale langeb 1,34 naela mootori raskusest.

Väiksem, mis erineb suuremast ainult suuruse vahel, annab 500 h. j. 2000 tiiru juures minutis. Normaal hobusejõu üksuse peale langeb mootori raskusest 1,04 naela. 60 tunni pikkuse katse juures töötasid mõlemad mootorid väga hästi.

Tanki mootor, mis ehitati Kahurväe valitsuse spetsifikatsioonide järele, ei näita nii suuri edusamme, kui lennukite mootorid. See mootor on ehitatud raske töö tarvis ja annab võrdlemisi väikse kiiruse, kuid ta on valmistatud nõnda, et ta ei alistu kuumendusele. Sellekohaste võimete proovimiseks lasti teda pitseeritud kastis 60 tundi ühtejärgi joosta.

Seni on neid lennukite mootoreid umbes tosinat võrra käsitsi valmistatud. kuid hädalise tarviduse puhul võib suurearvulise toodangu saavutamiseni jõuda 6 kuu jooksul. Asjatundjate arvates tuleks valitsusel määrata 1 miljon dollarit tööriistade muretsemiseks, mis oleksid tarvilised selleks, et hädaohu puhul mootorite toodangut suurendada. Kaks suuremat mootorit valmistati praegu Philadelphias ja Seattles ehitusel olevate meriväe lennukite jaoks. Nimetatud lennukid on plaanitud kandma 5 mehelist meeskonda ühes võitlusvarustusega — kuulipildujate ja laskemoonaga, kus juures nende ristlemise raadius oleks 2.600 miili, ehk 3.000 miili kahest mehest koosneva meeskonnaga.

Hra Macauley kirjelduse järele olla kõnesolevad lennukite mootorid 12 tsilindrilised, valatud üksteisest lahus ja kokkuseatud V kujul.

J. A-n.

Lennukid ja soomuslaevad.

Lugejad mäletavad vist, et Ühisriikide soomuslaev „Washington“, mis 1921 aasta kokkulepete põhjal lammutamisele oli määratud, põhja lasti raskete laevakahurite tulega ja lennukite pommitamisega; sealjuures ei teinud mereministeerium täpselt kindlaks nende kahteseltsi mürskide tegevuse tagajärgi. Kindral Mitchell, keda tuntakse õhuasjanduse arendamise ja iseseisva õhuministeeriumi asutamise energilisema esivõitlejana, on hiljuti New-York'i ajakirjandusele seletusi annud, milledest selgub, et „Washington'i“ pommitamine lennukitel sündinud täitmata mürskidega. Seda tehti sel otstarbel, et publikus meeleolu luua suurte sõjalaevade kasuks. Nende seletuste tagajärjel on mõned kongressi merikomisjoni liikmed nõudnud uurimiste alustamist „Washingtoni“ põhjalaskmise tingimuste üle.

„New-York Herald“ toob lisaks veel teise kõmutate. Nimelt süüdistatakse kontr-admiral Shoemaker'i, kes 1923 a. juhatas laevastiku nimekirjast

kustutatud soomuslaevade „Virginia“ ja „New-Jersey“ pommitamist, ametliku teadaande võltsimises, mis ühele illustreeritud ajakirjale avaldamiseks antud. Shoemaker olla järgmist ütelnud: „Artikkel on õige, kuid meie ei või teda ilmuda lubada, sest see oleks hukatuseks meriväele. Meie muudame artikli meile soodsas mõttes ja paneme talle alla kindral Pershing'i allkirja“.

Nähtavasti valitseb Ühisriikides terav vastolu soomuslaevade ja kõigi teiste merel tegutsevate jõudude pooldajate ning õhujõudude entusiastide vahel, kes kinnitavad, et lennukid oma teguvõimega kõigist üle on. Uurimiskomisjoni tööd pole veel suutnud asja selgitada. AI.

Ühisriikide meriväe manöövrid Meksiko ranna lähedal. Operatsioonid kestavad üks kuu.

Ameerika Ühisriikide meriväe manöövrid, mis suuremad on, kui kunagi varem ajaloos, algasid 2. skp. õhtul Meksiko ranna lähedal. Manöövritest võtsid osa 110 laeva.

Sõjalaevastik on manöövriteks ärajaotatud „mustaks“ laevastikuks ja „siniseks“.

„Mustale“ laevastikule, mis koosneb 3-st lahingulaevade divisjonist, 5-st destroyerite divisjonist ja mitmest õhueskaadrist, anti käsk konvoeerida varustuslaevastikku määratud punktile Alam-Kalifornia rannas — operatsioonide tarvis baasi asutamiseks. „Sinisele“ laevastikule, mis on suure liikumisvõimega üksus, (mille baas Atlandi okeanil) ja mis San Pedro poole sõitis, usaldati ülesanne — kaitsta seda randa, sissetungivat „musta“ laevastikku ülesotsides ja ärahävitates. Kummagil laevastikul pole aimugi üksteise tugevuse, kiiruse ega algsõitsiooni kohta.

Need manöövrid kestavad kuni aprilli kuuni, mil ristlemine Havai saartele ja Austraaliasse algab. Havais hakkavad maa- ja merivägi manöövritel ühiselt tegutsema. J. A. — n.

Lennukite kokkupõrkamisel lendurid langeaparaadi abil õnnelikult maandunud.

San-Antonis, Teksase osariigis, põrkasid 6. märtsil s. a. 2 sõjaväe lennukit 4.000 jala kõrgusel õhus kokku. Kokkupõrkamisel hakkasid lennukid üksteise külge kinni ja langesid üleni leekides vastu maad puruks. Mõlemi lennuki juhid pääsesid õnnelikult selle läbi, et neil korda läks endid istmetelt vabastada ja maa peale laskuda langeaparaadi abil. Lendurid maandusid nii õnnelikult, et nad mingisugust kriimustustki ei saanud. J. A. n.

Jaapan.

1925/26 aasta sõjaväe eelarves on maaväe jaoks ettenähtud 225 miljoni yeni, ühes 12½ miljoni yeniga sõjaväe ümberkorraldamiseks; meriväe eelarve on 192 miljoni yeni suur.

Sõjalaev „Kwanto“ jooksis Kinflu kohal randa. Meeskonnast uppus 130 meest.

13—15., 17. ja 18. jalgväe diviis on kokkuvõtte saavutamiseks juba laiali saadetud, mitmed majandus- ja veterinaärkoolid sulutud (kokkuvõtte 27 miljoni yeni). On määratud 2 miljoni yeni kahe uue ratsaväe rügemendi jaoks Korea piiril, 13 miljoni yeni lennuasjandusele, 600.000 yeni kahele tankikompanile, 800.000 yeni — katsete tegemiseks gaaside alal, 560.000 yeni — tehnilisteks uurimisteks, 1.300.000 yeni — katsete tegemiseks uute relvadega, 500.000 — inseneri asjandusele ja 500.000 yeni ohvitseride õpetamiseks. Väe vähendamise asemel võiks siin rääkida väe parandamisest. Kooli- ja üliõpilased tahetakse ohvitseride poolt väljaõpetada, et sõja puhul võimalik

oleks kõlblikku täiendust lühikese aja jooksul saada.

Õppelaevastiku külaskäik Ameerika Ühisriikidesse ja Kanaadasse.

Õppelaevastik admiral Hyakutake juhatusel tegi selle aasta algul külaskäigu Ühisriikidesse. Ühisriikide sadamatest lahkudes külastati ka Kanaada sadamaid, nagu Victoriat ja Vancouveri, kus neile suurepäraline vastuvõtt osaks saanud niihästi võimude, kui ka rahva poolt. Laevastiku sissesõitmisel olla õhk kohalikkudest lennukitest aina kihanud ja provintsist olla 17.000 jaapanlast kohale sõitnud laevastikku tervitama. Kahjuks lõppenud aga pidustused väga õnnetumalt, sest 17 meest 150 mehe hulgast, kes laevastiku ja sadama vahet sõitval paadil parajasti tagasisõidul viibisid admiralil laeva „Asama“ juure, leidsid uppumise surma. Kella 1-he ajal öösel oli paat pimeduses kokkupõrganud teiste paatidega ja ühe vedurlaevaga, ning läks ümber. Ehk küll päästmist helgiviskajate valgustusel toimetati, ei läinud korda kõiki mehi uppumise surmast päästa.

J. A. n.

Merirelvastuse püramise kokkuleppe tingimiste täitmise lõpule viidud.

Jaapani saatkond Londonis on „Times'ile“ teatanud, et Jaapani meriministeerium on Washingtoni kokkuleppe tingimiste järele 14-ne laeva väljaheitmise sõjalaevastikust 9-dal veebruaril s. a. lahingulaeva „Tosa“ uputamisega lõpetanud. Väljaheidetud laevadest on uputatud „Aki“, „Satsuma“, „Hizen“ ja „Tosa“; „Ikoma“, „Ibuki“, „Kashima“, „Kurama“, „Katori“ ja „Armagi“ on täielikult ära lõhutud, kuna „Settsu“ kahurharjutuste märklaevaks on jäetud.

„Asashi“ ja „Shikishima“ on muudetud võitluskõlbmatuteks.

„Mikasa“ — admiral Togo lipälaev Tshushima lahingus Vene-Jaapani sõjas, mis samuti vrakeerimisele kuulus, on võitlusvõimetuks tehtud. Seda laeva tahetakse rahvusliseks mälestuseks alal hoida.

J. A. n.

— Jaapani sõjavägi seisab üldise sõjaväe teenistuskohustuse alusel. Tegevteenistuse kohustus on jalgväes 2 aastat, ratsa väelikkides — 3.

Rahuaegse sõjaväe koosseis on 280.000 mehe ümber. Ta jaguneb 21 jalgväe diviisiks, 4 ratsa-brigaadiks, 2 välja-suurtükiväe brigaadiks, 3 raske-suurtükiväe brigaadiks; peale selle ranna-kahurväe ja lennukiväe formatsioonid. Jalgväe diviis koosneb rahuajal 2 jalgväe brigaadist, igatühes 2 kolmepataljonilist rügementi, 1 ratsarügement, 1 kolmegrupiline suurtükiväe rügement, 1 grupp rasket suurtükiväge ja 1 pioneer-pataljon. V. K.

India.

Kogemused Delhi linna läheduses peetud manöövritest.

Inglise vägede ülemjuhataja Indias ja teistes idamaades — kindral-leitnant Sir George Barrow, on Inglise sõjamineisteriumile esialgse aruande saatnud Delhi läheduses Indias ärapeetud manöövrite kohta.

Selles aruandes seletatakse, et manöövrite peamiseks olnud kaevikusõjast pärit olevate teatud eksliste arvamide kõrvaldamine ja liikuva sõja põhimõtete esile toomine, mis tarvilikud on eriti suurte maa-aladel, — sarnastel, kui India. Ülemjuhataja vaatluste järele on näha, et ta olla leidnud manöövrite kestel liiga palju kaevikusõja

atmosfääri ja et liikuva sõja meetodide kasvatamiseks vägedesse jääb veel palju ärateha. Soomusautosid on Indias nende manöövrite peal esimest korda tarvitatud ja ülemjuhataja arvates olla neid agarasti käsitatud, ning nad olla hästi tegutsenud, kuid ta leiab, et kui soomusautod oleksid varustatud umbes sarnase veomehanismiga, kui tankidel on, siis oleksid nad 50% võrra mõjuvamad.

Samuti leiab ülemjuhataja kindral-leitn. Barrow, et lähedase toetuse andmise tarvidus kahurväe poolt soomusautodega ja tankidega võitluses olevale jalgväele, on manöövritel küllaldaselt tõestatud. Ühenduspidamine manöövritel olla ülemjuhataja seletuse järele vägede staabi ja õhuvägede

vahel nurja läinud mõlemil pool ja et lennuabinõude kaasabi rekognostseerimise mõttes oleks võinud mõjuvam olla. Side-ohvitseri tarvidus aerodroomi ja vägede staabi vahel olla kindlaks tehtud.

Nimetatud manöövritest võtsid osa 1076 ohvitseri ja 22.000 sõdurit 92 kahuriga ja 20 soomusautoga.

Nagu „Times“ Riias kuulub, olla need manöövrid Nõukogude Venemaal väga suure huvi keskpunktiks olnud.

J. A—n.

Kolm kohalikku keelt.

II.

Ka' kus om iks pois.

Poig Paulu võtse naise. Asi illus. Mina esi ütli iks kah, et „Poig Paulu! Ku' san'd naase võtad, siss võta iks naane, mis naane om! Võta iks säände, kellel om rinda ihen ja toda takan kah, säänte jõud iks süvva ja tüüd tettä kah!“ Na siss võtse tõne kah ärä tolle Vana Liipa Leenu. Ma ütle, oll' iks tükk tüdrikku kah: kos nägu õhet' ihen ku'ts leivä ahi. Ja tuu oll' tõsel takkan, nigu tõne talu õkva, nii et õkva kõndi sai ümbre.

Kui ta siss naksi keskelt paksus minema, kae, siis oll' kõtt tõsel ihen, ku leivä mõhk.

Ma ütli: „Poig Paulu. Vii Tartude — aga kaits tuu!“

Keerut' siss tõse rii pääle ja vei Tartude kliinikude, et mine tiidmä, tuu viil viimate, pümme luum, kaits. Et ega's va Lahkaja Mai siss iks tollega nakkama'i saa: puu viil latse ära, vai Jummal tiid, mis kõik või viil johtuda, kui kaits tule.

Mugu es tuu katte üttegi — iks üte tõi.

A ka' kos om iks jälle pois! Suure silmä pään tõsel, ku mati! Tark pois! Nujah, ma ütle: tark pois! Tubli pois tõne! Puusa tõsel jämme ja nellä kanti, nigu minu käsi- vars. Tubli pois, ma ütle. Ja kos jõudu tel: sõrm tõsel kõva nigu tsiakihv õkva. Kõva pois.

Kohus.

Sõjaringkonna kohtu otsused.

Sõjaringkonna kohus oma istangul 3. märtsil s. a. arutas kapten Helk'i eesistumisel 10. jalgväe rügemendi reamehe Voldemar-Heinrich Lassmanni süüteo asja.

Kohtualust Lassmanni süüdistati selles, et tema 1. a. 16. oktoobri õhtul Tallinna sv. keskaigemajas viibides haigemaja naisametniku Johanson'i taskukella akna raami pealt ära varastas.

Lassmann oli juba varem 2 korda varguse eest rügemendi kohtu poolt karistatud — kuni 1 aastani distsiplinaar-kompanisse mõistmisega.

Kohus otsustas r/m. Lassmanni süüdlaseks tunnistada ja mõistis tema 2 aastaks vangiroodu ühes kõigi iseäraliste õiguste kaotamisega.

* * *

5. märtsil k. a. arutas sõjaringkonna kohus major Kromeli eesistumisel 1. jalgväe rügemendi r/m Heinrich Rätsepa süüteo asja.

R/m. Rätsepa süüdistati selles, et tema läinud aasta 19/20 oktoobri õösel Narvas „Sõdurite Kodust“ pidult joobnud olekus koju minnes ja uulitsal 5. jalgv. rügemendi van. allohvitseri A. Rätsepa kohates, selle kallale tormas ja teda sõnadega:

„andke allohvitserile!“ traadist kantsikuga peksma hakkas, millest viimase pea vigastada sai. Seal juures teadis r/m. Rätsep, et peksetav on teise väeosa vanem allohvitser.

R/m. Rätsep ennast süüdi ei tunnistanud, kuna kohus ta siiski leidis süüdi olevat.

Asudes kohtualuse süüteo omaduste kindlaks-tegemisele ja temale seadusliku karistuse määramisele, leidis kohus, et Rätsepa tegu — võõra väeosa allohvitseri meelega löömine — on kuritegu, mille eest seaduses on ette nähtud karistus, mis 2—3 astme võrra kergem on karistusest oma väeosa allohvitseri peksmise eest. Oma väeosa allohvitseri löömise eest on seaduses karistuseks pandud 1—2 aastat distsiplinaar-kompanid. Kohus valis r/m Rätsepale karistuseks 2 aastat distsiplinaar-kompanid ja seda kahe astme võrra vähendades, mõistis temale 4 kuud üksikvangistust sõjaväe türmis, kuid sõjaväe türmi puudusel asendas selle karistuse 8 nädalase arestiga vee ja leiva peal peavahis, ühes mõnesuguste teenistuliste õiguste äravõtmisega ja karistute liiki viimiseга.

V. T.

Kroonika.

— „Vaba Maa“ teatel ei ole Petseri maakonna-valitsuse esimees Beresin ja linnanõunik Dondukov vabaduspäeval oma majadel riigilippu mitte välja pannud.

— Riigitrükikojas tuli ilmsiks 500 margaliste kassatähtede kõrvaltoimetamine 100.000 marga suuruses summas. Süüdlaseks osutus raudtee pileтите trükija riigi trükikojas Paul Keller.

— On ilmunud uus Soome-Ugri rahvaste kultuur-ajakiri „Fenno-Ugria“. Esimene number on 80 lk. suur ja sisaldab artikleid Eesti, Soome ja Ungari keeles.

— 1. märtsil korraldati Saksamaal esimene üle-riikline ilmasõja ohvrite mälestuspäev. Langenute arv ulatab 2 miljonini.

— Siseministri korralduse järele peab kommunistide nõrvaldamine alevikogudest sündima 2 nädala ja vallanõukogudest 1 kuu jooksul.

— 31. detsembril tabati Kuressaares tähtsad kommunistlised tegelased. Ühel neist läks saatjate lohakuse tõttu korda teel ära põgeneda. Nüüd on Siseminister ühenduses selle sündmusega tagandanud ametist lohaka ametikohuste täitmise ja korraldamatuse pärast Laimjala vallavanema Aleksander Treimanni, andes teda ühtlasi sõjaringkonnakohtu alla, ja karistanud 7 päevase arestiga Kuressaare arestimajas Ue-mõisa vallasekretäri Vassili Kommeli, valitsuse võimude eeskirjade mitte täpselt täitmise eest.

— 27. juulil 1920 a. tapeti Virumaal Auveres 4. liikmeline perekond. Üks mõrtsukatest Richard Lopp tabati 1923 a. ja mõisteti surma. Tema kaaslastest tabati hiljem Jaan Aruksaar ja Mihkel Tomasson, kes ka mõlemad, s. o. veebruarikuu algul sõjaringkonnakohtu poolt surma mõisteti. Tomasson poos enese eeluurimise vangimajas üles.

— Türi ja Paide kommunistidest mõistis sõjaringkonna kohus riigivastase tegevuse eest Karl Vinnali 3. aastaks parandusemajja ja Johannes Aprilla 6. aastaks sunnitööle.

— Kommunistlike põrandaaluse lendlehe „Kommunist“ laialilaotamise ja riigipöörde toimepanemiseks sihitud tegevuse eest mõistis sõjaringkonnakohus Gustav Ansipi 8. aastaks sunnitööle.

— Mõõdunud aastal paljastatud kommunistlike organisatsioonide asjus on eeluurimine lõpetatud, millega ühenduses on tulemas terve rida kommunistlisi protsesse.

— Narvas mõistis sõjaringkonnakohus surma kommunisti Voldemar Vollmanni, kes 1. detsembril Narvas mässu organiseeris.

— Oskar Silm ja August Matsar olid purjus olekus raudtee hoiatusposti väljakiskunud ja raudtee rööbastele veeretanud. Sõjaringkonnakohus mõistis A. Matsari 8. kuuks ja O. Silmi 4. kuuks ulakuse eest türmi.

— 1-se detsembri Tondi lööksalga juhataja end. rkl. Jaan Velt, 1. detsembri mässukatses osavõtja Jaan Ülgekütt ja kommunistide Kreuksi, Hammeri ja Pälsoni varjaja Leena Rakfeldt on antud sõjaringkonnakohtu alla. Velti ja Ülgekütti ähvardab surmahuhtlus.

— 149 protsessil internatsionaali laulmise eest mõisteti Marie Tipman, Minna Leevald ja Alma Kaurissaar 4. kuuks vangi.

— Kommunistlisest organisatsioonist osavõtmise eest riigikorra kukutamise sihil on sõjaringkonnakohtu alla antud Johannes Raudsepp, Mihkel Hamburg, Kirill Teeäär ja Herman Org, kes kõik tabati ühenduses 1. detsembri sündmustega.

— Pärnu linna lähedalt heinamaalt leiti salajane relvade ladu — 7 vintpüssi, 6 käsigranaati ja 400 padrunit.

— Riigiteenijate poolekuu lisatasu väljamaksmine algab 25. märtsil.

— 7 skp. tabati Lasnamäel 5. rügemendi väe-jooksik Ferdinand Viikmann, kes juba 1922 a. saadik end redus hoiab, magades peaausjalikult heinaküünides.

— 15. dets. kuni 23. veebruarini on 1. diviisi ülem määranud mitmesuguste seaduste rikkumiste eest 88 administratiiv karistust.

— 1. märtsil peeti Tallinnas sulg- ja väkelooma-kasvatuse edendamise seltsi poolt kokkukutsutud linnukasvatuse päeva 200 osavõtjaga, Rakveres 4 Virumaa asunikku-riigirentnikkude kongressi (60 esitajat). 7. märtsil oli Tallinnas Harjumaa asunikku-riigirentnikkude 4. kongress, osavõtjaid üle 60. O. K.

— Hiljuti kõrgendati raudtee tehnilise personaali palkasid. Nüüd on ka kohtuminister esinenud seaduse eelnõuga kohtutegelaste palgakõrgenduse kohta. Uue kava järele saaksid palka endisest rohkem: lisarahu-kohtunikud — 1700 m., rahukohtunikud ja kohtu-uurijad 1800., tähtsate asjade kohtu-uurija 2500 m., rahukogu abiprokuröör 2000 m., rahukogu alalised liikmed 2400 m., jne. Kogu ametkonna palgakõrgendus teeks aastas välja 4.243.000 m. Kõrgendus hakkaks maksma k. a. 1. aprillist. Seadus näeb ette kohtunik kude palgakõrgendust teatud arvu aastate välja-teenimise järele. Samuti esitati seaduse eelnõu kohtunik- kude ametsõitude tasu kõrgendamise kohta.

— Vab. Val. otsustas valitsuse koosolekuid pidada Toompea lossi valges saalis. Lossi neli tuba eralda-tatakse ja seatakse sisse alaliseks esituskorteriks.

— Riigikogu esimehe korteriks kavatsetakse Toompeal omandada Lvovski päralt olevat maja.

— Helilooja Miina Hermann on loonud uue marsi. mis Vab. Val. otsusel teiste hulgas kaitsevæes tarvi-tusele võetakse.

— Tartu sõjainvaliidide ühiselumajas on 1924 a. jooksul viibinud 32 invaliidi. Asutuse ufesandeks on võimaldada invaliididele peavarju, ülespidamist ja ameti õppimist. Ühiselumajas viibija saab täieliku ülespidamise, kuid kaotab selleks ajaks pensiooni saamise õiguse.

— Eesti panga president E. Aule sõitis väljamaale, et leida võimalusi meie kulla ja teiste varade kindlaks ja tulutoovaks hoidmiseks.

— Siseminister K. Einbund on avaldanud käsu- kirja, kus käsib vastavatel ülemustel kõik abinõud tarvitusele võtta teenistuskohuste täitmisel surma ehk haavata saanud riigiametnikkude perekondade pensioo- nide ja toetusrahade rutuliseks määramiseks ja sel- lesse puutuva asjaajamise kiirustamiseks.

— Vab. Val. otsustas Riigikogule esitada Eesti- Soome-Läti-Poola vabariigi vahel sõlmitud lepituse ja vahekohtu konventsiooni kinnitamise seaduse eelnõu.

— Siseminister on esitanud Vab. Val. seaduse eelnõu tolliseaduse muutmise ja täiendamise kohta. Eelnõu näeb ette salakauba kinnivõtmisest saadud summade uut jaotusviisi.

— Senist eelkontrolli teostamise korda kavatse- take lihtsustada, milleks riigikontrolööri poolt ajutine määruste kava on väljatöötatud. Tehniline eelkontroll jäetakse tingimisi ära. Faktiline eelkontroll algaks summadest üle 50.000 mk.

— Asunikku- Riigikogu rühm on esitanud Riigi- vanemale märgukirja riigi rendimaade rendi kõrgenda- mise vastu.

— Teedeministerium on väljatöötanud uued mää- rused autobusside ühenduse pidamiseks.

— Eesti-Läti tollitariifide ühtlustamise sega- komisjoni tööaega on tehnilistel põhjustel 6 kuu võrra pikendatud.

— Teatri osühisus „Estonia“ pidas 1. märtsil aastakoosolekut. Mõõdunud aasta aruanne, varan- dusline seis ja 1925 a. eelarve 8.072.000 marga suuruses võeti ühel häälel vastu.

— Vabariigi valitsuse otsusel on kaitseliidule avatud eelkrediit. Erakorralises eelarves ettenähtud Kaitseliidu krediit maksetakse välja kaitseministeeriumi eelarve summadest.

— Kaitseliidu malevapealikuteks nimetati: Tallinna linn — kolonel Raudvere, Tartu linn — reservkapten Saarsen, Pärnu maakond — reservkapten Adamson, Võru maakond — reservkapten Treimuth.

— Kulude kokkuhoidmise mõttes kaotatakse ära meie iseseisev saatkond Roomas ja liidetakse Pariisi saatkonnaga.

— Rahaministri sundusliku määruse põhjal kaotavad lõpulikult oma maksvuse 500 margalised riigikassatähed 1920 ja 1921 a. väljaandest.

— Uueks sõjanõukogu liikmeks lahkunud merikapten J. Hermi asemele määras Vab. val. merikapten Salza, arvates 1. märtsist.

— Loteriide korraldamises on maksma pandud uus kord. Lubaandmist kitsendatakse. Loosimiste tähtaegade pikendamist ei lubata. Samuti on ettenähtud valjumad määrused ka korjanduste toimepanemise kohta.

Rahaminister tegi Vab. valitsusele ettepaneku „ettenägemata kulude“ senise tarvitamise viisi lõpetamise kohta. Rahaministri arvates võiks neid summasid tarvitada ainult sarnaste tekkivate väljaminekute katteks, milleks eelarves allikaid üldse pole ette nähtud.

— Eestis külaskäigul viibiv 28 liikmeline liivlaste laulukoor esines heade tagajärgedega Tartu „Vanemuises“ ja Tallinna „Estonias“ korraldatud „hõimu-õhtutel“. Liivlastele sai nende meilviibimisel, 13—18 märtsini, igalpool soe vastuvõtmine osaks.

— 16. märtsil algas Tallinnas Eesti—Läti—Vene järjekorraline raudteekonverents.

— Viimase vabaduseristide jagamise järelalusena on Vab. Valitsusele äraantud märgukiri, kuhu muu seas alla on kirjutatud K. Päts, O. Strandmann, J. Kukk, A. Rei, K. Kornel ja G. Poska. Märgukirja esitajad paluvad hinnata ka teened rahvusväeosade loomisel 1917—1918 a., mida senini veel teatud pole.

— 16. märtsil kukkus Tartus umbes 150 meetri kõrguselt alla lennuväe rügemendi lendur-õpilane noor-leitnant Valentin Sontag ja sai silmapilkselt surma. Lennuk-hävitava purunes täiesti. Kukkumise põhjusid selgitatakse. Noor-ltn. Sontag lõpetas sõjakooli möödunud aastal ja määrati teenistusse lennuväe rügementi, kus oli üks parematest lendur-õpilastest.

— Ministrite vaheline komisjon on väljatöötanud riigiteenijate-kaitseliitlaste toetamise seaduse eelnõu. Igale riigiteenijale kavatakse mündri muretsemiseks anda 8000 marka toetust.

— Eesti-Läti vahelisel maadlusvõistlustel Riias tuli võitjaks Eesti 21 punktiga — Läti 15 punkti vastu.

— Eestimaa haigekassade liidu 2-st kongressi peeti Tallinnas 14. 15. ja 16. märtsil. Arutati jooksu-vaid küsimusi.

— Venemaal saadud teadete järele on Petrogradis olnud tootlusrahutused, kus isegi laskmist ette on tulnud. Järelduseks muidugi hulgalised vangistused.

— Mõnede reservohvitseride algatusel on asutud ülemaalse reservohvitseride, sõjaväe arstide, sv. ametnikkude ja ohvitseri asetäitjate liidu asutamisele.

— 13. märtsil kirjutati alla Saksa-Eesti konsulaar-leping, mis sõlmitud enamsoodustuse põhimõttel. Lepingu kehtvus on arvatud 20 aastaks.

— Rahaminister esitas Vab. Valitsusele riigiteenijate ühekordse toetuse seaduse eelnõu.

— Kaitseliidu vanematekogu pidas 12. skp. Tallinnas ohvitseride keskkogu kasiinos oma esimest koosolekut. Vanematekogu esimeheks valiti kindral J. Laidoner, abideks K. Einbund ja A. Anderkopp. Arutati mitut kaitseliidusse puutuvat tähtist küsimust.

— Vab. Valitsus on teedeministrile ülesandeks teinud esineda seaduse eelnõuga riigiasutuste postisaadetiste postimaksudest vabastamiseks.

— Prantsusmaal suri kõrges vanaduses Vene Ajutise valitsuse esimene esimees vürst Georgi Lvov.

— Õpemaksu maksmatajätmise ja teistel põhjustel on Tartu ülikoolis eksmatrikuleeritud 286 üliõpilast.

— Kultuurkapitaal on aastate jooksul kasvanud kuni 52 miljonini, millest senini väljalaenatud 21.730.000 marka.

— Haridusministeeriumi algatusel oli Vab. Valits. arutusel igaaastaste üldiste rahvusliste kultuurpäevade ärapidamise küsimus. Haridusministeeriumi arvates tuleks neid rahvuslisi pidupäivi korraldada suvel, laiemal eeskavaga. Valitsus kindlat seisukohta veel ei võtnud.

— Kohtuministeeriumi andmete järele on 1918—1923 aasta jooksul karistatud mitte vähem kui kümme 15.870 isikut.

— Tariifnõukogu on otsustanud transiitkauba veoraha väljaarvamist viia kuldfrangi alusele ja selleks tariifidesse vastavad parandused teha.

— Riigitrükikojas on praegu teoksil metallrahad löömine. Umbes kuu aja pärast lastakse liikvele ka 10-margalised metallrahad.

— Riigiraudteel on vastava seaduse põhjal võimaldatud n. n. preemiade ja lisatasude maksimise ametnikkudele ja töliste. Nii, näiteks, tuleks raudtee peatehaste puhtast kasust Raudteevalitsuse kavatsuse järele jagamisele 1.194.000 marka, millest seni avansina 319.000 marka juba väljamakstud. Kavatsuse järele saaksid raha: peatehaste ülem 145.000 mk. (palk 19.500 mk. kuus), meistrid 58.000 mk., teised ametnikud — 1—1½ kuu palk.

— Ühenduses Rahvasteliidu esitajate ettepanekuga Eesti rahaasjanduse korraldamise kohta, sõitsid välisminister Pusta ja rahaminister Sepp 13. märtsil Genfi.

— 15. märtsil võeti tarvitusele uued 100-margalised tempelmargid, mille keskjoonistuses on väljendatud Tallinna vapi kujutus — 5-nurgalisel kilbil kolm lövi.

— Vangimajade peavalitsus on päevakorrale võtnud vangimajade ametnikkude praeguse vormiriie muutmise ja uue vormi väljatöötamise küsimuse.

— Tööpuuduse vastu võitlemise otstarbel on töö-, hoolekande ja kaubandus-tööstusministeeriumis ja riigi majandusnõukogus ärapeetud mitmed selgituskoosolekud vastavate abinõude leidmiseks.

— Pikema vaheaja järele pidas Tallinna Kirjanduse Selts 11. märtsil oma aastakoosolekut aruanete kinnitamiseks ja uue juhatuse valimiseks.

— Tartus suri tuntud seltskonnategelane, Tartu maakonnaavalitsuse esimees Peeter Riives.

— Siseminister vabastas ametist Tallinna kriminaalpolitsei ülema A. Karsna. Uueks ülemaks määrati Ed. Sernov, senine Rakvere kriminaalpolitsei ülem.

— Poolas viibisid hiljuti tutvumise otstarbel paljude väljamaa tähtsamate lehtede kaastöölised.

— Moskvas tapeti keskpäeval tänaval üks tähtsamatest tšeka komissaridest revolvriga ära. Tapjal läks korda ära põgeneda, ühes viies komissari kirjamappi, mis sisaldas ülitähtsaid dokumente. O. K.

Küsimused ja kostused.

Küsimus № 12. Kust saab väljatellida eksami kava eksternina rahuaegse jalgväe ohvitseri eksami andmiseks?

Vastus: Selles asjas tuleb pöörata Sõjaväe ühendat. õpeasutuste adjutandi poole, Tallinn, Tondi.

Küsimus № 13. Kas sõjaväe teenistus on riigiteenistus? Eitaval korral — missugune seaduslik alus on selle kohta olemas?

Vastus: Sead. kogu IV kõite I r. § 1 põhjal on sõjaväe teenistus (ajateenistus) kodanikkude kohustus ja ei ole seega mitte riigiteenistus sõna otsekoheses mõttes. Ohvitserid, sv. ametnikud ja üleajateenijad on riigiteenistuses, kuid sõjaväe teenistuse omapärasuste tõttu reguleeritakse nende teenistuskäik mitte üldise „riigiteenistuse seaduse“ alusel (S. K. III kõide ja R. T. 1924 a. № 149), vaid eriseadustega.

Küsimus № 14. Kellel on õigus kaitsevässe puutuvate seaduste kohta seletusi anda sarnastes küsimustes, mis seaduses eneses mitte otsekohe, selgelt ja täpselt ei ole äraseletatud?

Vastus: Seletust peab andma ja on õigustatud seda tegema kaitsevälalise ülemus. Kui aga ülemus seda ei suuda, siis — sõjaväe juriskonsult.

Küsimus № 15. a) Millest arvatakse pühade kingi (poole kuu palk) suurus: kas igal juhtumisel palgaredelis ettenähtud summast, või mitmesugustel juhtumistel ainult saadaolevast summast, näit. haiguse puhul ainult $\frac{2}{3}$ palga summast?

b) Kui see nii on, kas siis ka üle palganormi saajatel, nagu seda on mitmesugused lektorid, kes peale palga seaduslikul alusel tundide eest veel eritasu saavad, on samuti õigus saada $\frac{1}{2}$ osa üldisest saadaolevast summast?

Vastus: a) Kui ohvitser, ametnik, ehk üleajateenija on üle kuu aja haige olnud, siis on tema palk $\frac{2}{3}$ endisest palgast ja poole kuu palka jõulu ja lihavõtte pühade puhul tuleb talle välja maksta sellest palgast, s. o. $\frac{2}{3}$ -st endisest.

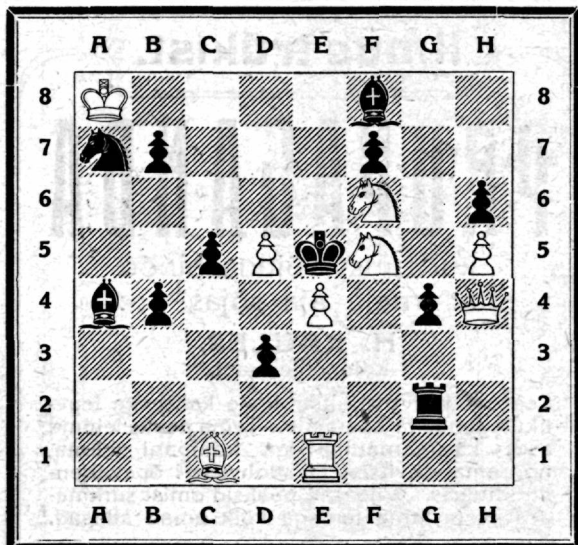
b) Lektoritele tuleb poole kuu palga suurus välja arvata ainult põhipalgast (palga redeli järele), ning üle normi peetud loengute eest saadud tasu mitte arvesse võtta. (S. S. k. XIX r. § 12).

Malenurk.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne № 14.

Kokkuseadnud M. Roshdestvenski (Tallinnas).
Mustad.

Valged.

Valged: Ka8, Lh4, Ve1, Oc1, Rf5 ja f6, Ed5, e4 ja h5.

Mustad: Ke5, Vg2, Oa4 ja f8, Ra7, Eb4, b7, c5, d3, f7, g4 ja h6.

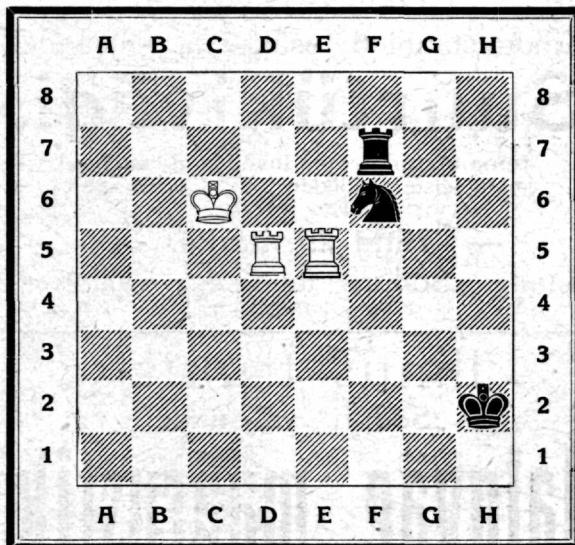
E = ettur = soldat.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Lõpumäng № 10.

Kokkuseadnud H. Rink (Barcelonas, Hispaanias).
III auhind Rootsi turniiril 1924 a.

Mustad.

Valged.

Valged: Kc6, Vd5, ja e5.

Mustad: Kh2, Vf7, Rf6.

Valged algavad ja võidavad.

Ülesande № 11 lahendus.

1. Lf1—a1, Vb3:b5,
2. b2—b4 annab matt.
1. (Lf1—a1), Vb3—b4,
2. b2—b3 annab matt.
1. (Lf1—a1), Vb3—a3 ehk c3,
2. b2:a3 või :c3 annab matt.
1. Lf1—a1, Vb3:d3,
2. La1—a4 annab matt.
1. (Lf1—a1), e3—e2.
2. La1—g1 annab matt.
1. (Lf1—a1), Vd6—d7 ehk —d8,
2. La1—a7 annab matt.
1. (Lf1—a1), V ükskõik kuhu,
2. Vb5—d5 annab matt.

Lõpumängu № 5 lahendus.

1. Ve4—e6†, Kf6:f5,
 2. Ve6—c6, c2—e1 saab lipuks †,
 3. Vc6:c1, Ob1:c1†,
 4. Kh6—h5
- Viik.

Kui mustad päästavad attakeeritud ratsamehe, siis on valge kuningas suitsus.

Õiged lahendused ülesandele № 11 saatsid:

kapt. O. Mullas (Tallinnast), kapt. P. Feofanov (Kalevi pat.), kapt. A. Parts (Tapalt), Raoul Pärn-

puu (Tallinnast), Martin Villemson ja veltv. A. Mänd (Pärnust).

Ülesanded № 8 ja 9 oli ka kol.-leitn. Hans Kurvits (Tallinnast) õieti lahendanud.

Õiendus.

Viimased 12 rida 14. märtsil ilmunud maleosakonnas on eksituse tõttu eelviimaseast maleosakonnast üle võetud ja peavad muidugi üle-
arustena kõrvaldatud saama.

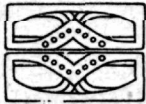
Male suurmeister Bogoljubov Riias.

Bogoljubov andis 28. veebr. s. a. Riia maleklubis simultaanetenduse. Tema võitles 43 maletaja vastu, kellede seas mitmed esimese järgu klubi mängijad. Peale rasket 6-tunnilist võitlust oli resultaat: suurmeister võitis 22 partiid, kaotas 14 p., 7 p. aga jäid viigi peale (remis).

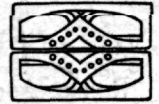
Hra J. M. Wittlich, noorte ajakirja „Ronk“i maleosakonna toimetaja, on turniiri välja kuulutanud, mis määratud on meie maa autorite poolt kokkuseatud originaalprobleemidele (kahe- ja kolmekäiguliste). Auhindu on 4. Viimane saatmisetermiin on 14 aprill s. a. Osavõtmise tingimised on tavalised (diagramm, motto jne.)

Vastutav toimetaja: E. Limberg.
„Sõduri“ väljaanne.

„Sõduri“ 1924 aastakäik

On kokku köidetult igale sõjaväelasele kui ka eraisikule kasulik ja huvitav raamat!

Saada „Sõduri“ talitusest ainult 300 marga eest!

Ilmus trükist

Kindralstaabi 6. osakonna väljaandel

Suurtükivägi,

tema otstarve, omadused ja ülesanded, mida teiste väelike juhid suurtükiväest peavad teadma.

— Hind 25 marka. —

Saada „Sõduri“ talitusest, Tallinnas, Pagari tän. № 1.

Ilmus trükist

„Sõduri“ väljaandel

Jalgväe määrustik

I osa.

Väljavõte: §§ 66—168 uues redaktsioonis.

Korraldatud Kaitseliidule.

Ilmus trükist.

PROPAGANDA

kui uus võitlusabinõu
::: meie aja sõjas. :::

H. KAULER,
kolonel-leitnant.

See raamat on tähtis igale kaitseväge tege-
likule juhile ja õpetajale. Tema peaks leidma
aset käsiraamatuna iga kompani ülema,
noorema ohvitseri ja allohvitseri õpevahen-
dite hulgas. Väeosad peaksid omist summa-
dest varustama temaga kõik omad allosad.

— Hind 60 marka. —

Raamat on saada: „Sõduri“
talitusest, Tallinnas, Pagari
tän. № 1, tuba 50
ja kõigist muudest „Sõduri“
kirjanduse müügikohtadest.